

Seri Pengayaan

Tim Pakem Maddhu

Aghuna'aghi Kurikulum 2013
Edisi Revisi 2017

Pendamping Buku Teks
Pangajhârân
Bhâsa Madhurâ

6

Pendamping Buku Teks Pangajhârân Bhâsa Madhurâ 6

Ka'angghuy Morèd SD/MI Kellas VI

Penulis:

A. Sulaiman Sadik
Moh Hafid Effendy, M.Pd.
Dr. Abdul Gani, M.Pd.
A. Hamzah Fansuri Basar, M.Pd.
H. Sastro

Penyunting:

H. M. Dradjid, BA
Drs. H. Muakmam
Rasti Setya A.

Desain Isi:

Iman Rohman

Desain Sampul:

M. Nurhadi

Cetakan Pertama:

Agustus 2018

ISBN:

978-602-445-460-9

Perpustakaan Nasional

Katalog Dalam Terbitan (KDT)

Tata letak buku ini menggunakan Adobe
Indesign CS3 dan Adobe Photoshop CS3. Font
isi menggunakan Tahoma, Verdana.

Daftar Isi

Pangajhârân 1

Sayang Menyayangi
Sesama Makhluk – **1**

Pangajhârân 2

Tembang Macapat – **15**

Pangajhârân 3

Ungkapan Tradisional – **27**

Pangajhârân 4

Cangkriman – **37**

Pangajhârân 5

Teks Pidato – **47**

Pangajhârân 6

Membuat Teks
Pidato – **57**

Sayang Menyayangi Sesama Makhluk

Kompetensi Dasar

- 3.1 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks informasi yang diperoleh dari berbagai media berbahasa daerah secara lisan/tertulis
- 4.1 Menyampaikan dan menanggapi informasi yang diperoleh dari berbagai media berbahasa daerah secara lisan/tertulis

Rèngkessan

Sayang Menyayangi Sesama Makhluk

Manossa, kèbân sareng bu-tombuwân panèka mahlok sè anḍi' nyabâ cèpta'anna Sè Morbhâ Jhâghât. Oḍi' ḍâlem sèttong kennengngan èngghi panèka bhumè. Kaoḍi'ân mahlok ghâpanèka salèng ngontongaghi ḍâri mahlok sèttong ka mahlok sèttongnga. Manossa sareng kèbân bhuto ka bu-tombuwân. Manossa sareng tombuwân jhughân bhuto ka kèbân. Manossa ka manossana jhughân salèng ngabhutowaghi. Mahlok sè katello panèka salèng bhuto, oḍi' apolong. Kèbân salaèn èkabhâḍhi sombher kakananna manossa, bisa jhughân abhânto manossa bâkto atanè sareng bisa èkabhâḍhi bhârâghât panalèktèghân.

Manfaddhâ kèbân sareng bu-tumbuwân ḍâ' manossa, èngghi panèka:

1. Kennengngan kaangghuy nyarè èlmo pangataowan bhâb kaoḍi'ân.
2. Kennengnganna bârâghât bhât-obhâdhân sè ḍâri kèbân sareng tombuwân.
3. Mèyâra kalangghengnganna alam tor sakobhengnga.
4. Kaangghuy kabhutowanna manossa rè-sa'arè.
6. Aparèng kaèḍhâ'ân ḍâ' sakobhengnga.

Macemma kèbân sè bâḍâ neng Indonesia sè para' èlanga kalangghengnganna /kabâḍâ'anna, èngghi panèka: Orèng utan, Komodo, Anoa, Macan Sumatera, Badak Jhâbâ, Pennyso le'er olar, penyus bhiru, Jhuko' parè hiu, jhuko' ghârghâjhi ghighi rajâ, Mano' Cendawasih, Mano' jhâlâ'

bhâli, Mano' Caerulèn paradise, Mano' Kaka' tuwa jhâmbul konèng, Mano' malèò sareng èn-laènna.

Dhinèng macemma bu-tombuwân neng Indonesia sè para' èlanga kalangghengnganna otabâ kabâḍâ'âna, èngghi panèka: *Amorphophallus titanium*, *Rafflesia arnoldii*, Kantong semar, *aquilaria sp*, Meranti, Candhâna sareng èn-laènna.

Sè Kobâsa jhughân nyèpta bhârâng mate. Akadhi, tana, aèng, arè, sareng mineral. Sadhâjâna èkabhuto sareng manossa, kèbân sareng tombuwân. Mèlana parlo èjâgâ tor èpèyara ḍâri karosaghân. Dhinèng cara mèyara sakobhengnga (lingkungan), èngghi panèka, èyantarana:

1. Namen ka'-bhungka'an sopajâ alas ta' ghunḍul.
2. Aghâbây terasering , atamen è sabâ sè mèrèng neng ghir ghunong. Sopajâ ta' ghâmpang dhâddhi tana ghujur.
3. Kas-rakas padhâddhi bhârâng laèn, sopajâ amanfaat tor aman ḍâ' sakobhengnga.
4. Ajâgâ alas kalabân ta' ollè mogher ka'-bhungka'an otabâ ju-kajuwân è alas amarghâ kennengnganna nyèmpen aèng ojhân sopajâ ta' bânjir.
5. Manabi cè' bhutona ḍâ' ju-kajuwân sè alas kodhu aghuna'aghi sistem terbang pilih.
6. Abhâḍhi cagar alam sareng suaka maragwatsa. Kennengngan kaangghuy mèyara tombuwân sareng kèbân sopajâ ta' punah otabâ èlang kabâḍâ'âna.
7. Ajâgâ kabhersèyan sakobhengnga.
8. Ajâgâ èkosistem tasè' otabâ mèyara kèbân sareng tobuwân sè bâḍâ neng tasè.
9. Abhâḍhi kennengngan mèyara tor mabuḍu' kèbân sè para' taḍâ'â kabâḍâ'âna.
10. Kultur jaringan, èngghi panèka kaangghuy mabânnya' otabâ mabuḍu' bu-tombuwân.

A. Èya'pètanya-pètanya è bâbâ ka'dinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

Akalènjâr ka Kebun Binatang

"Lagghuna sèngko' èyajhâghâ Nom Samad ka Sorbhâjâ" Oca'na Iyan ka Aè', sapopona. Pajhât èbhuna Iyan satarètan bân ramana Aè'. Ngèḍing oca'na Iyan bâriyâ Aè' meddhet sambu mandheng ka Iyan. Tapè ḍi-buḍina lajhu ngoca': akantha sambu mamellas, "Arapa yâ sèngko' ma' ta' èyajhâk kèya, bi' Anom?" Sowarana mamellas. Kana' sè kaḍuwâ jârèya pajhât malolo abhâreng èntara ḍâ' kamma'a bhâi. Iyan ngartè jhâ' Aè' terro noro'a maskè sakalèyan ka Sorbhâjâ. Omorra sè kaḍuwâ, Iyan ḍutaon lebbi towa ḍâri Aè'. "Ghellâ' Anom nyarè bâ'na. Bâ'na èntar ḍâ' kamma bhâi?" Ca'na Iyan sambu aghellâ'. Ngèḍing oca'na emmagghâ bâriyâ mowana Aè' lajhu bhinar. Sanalèka jârèya, Samad, anomma kana' sè kaḍuwâ jârèya ngombâr sarta oca'na:

"La, rèya Aè' la ḍâteng, ḍâri ḍimma bhâi bâ'na È'?" Aè' nyandher ka seddhi'na anomma pas ngoca' laonan. "Ca'èpon emmak, ghellâ' Anom nyarè'è kaulâ bâḍâ ponapa, Nom?" "Ghellâ' ghu-lagghu kaulâ èpakon èbhu ngèrèm segghâna orèng arao belta è sabâ."

"Sèngko' lagghuna ka Sorbhâjâ'â nyambiyâ Iyan èntara mellè pakakassa motor. Apa bâ'na noro'a?"

"Èngghi Nom."

"Iyâ mon bâriyâ marèna abâlâ ka èbhuna, samarèna sholat sobbhu lagghuna mangkat."

"ḍngghi Nom."

Pokol sanga' ghu-lagghu, Aè', Iyan katello so anomma ella bâḍâ è Sorbhâjâ.

"Toko pakakas sè biyâsa èbelli'i sèngko' mon mokka' pokol sabellâs," ca'na Samad.

"Aḍu Nom, mon sapanèka ghi' karè ḍuejjhâm," ca'na Iyan.

"Pola sè nyaman jâr-kalènjâr ghâllu," Aè' noro' nyambhung.

Samad sem-mèsem ngèḍing cacana ponakanna. Tapè lajhu aghellâ' sambu ngoca', "Iyâ tanèmbhâng tos-antosan neng èyaḍâ'na toko lebbi bhâghus akalènjâr ghâllu ka Kebun Binatang bhâi."

"Cocok, Nom," ca'na kana' sè kaḍuwâ asaor mano', anomma mèsem.

"Jhâu ḍâri ka'iyâ, Nom?" Iyan atanya.

"Enjâ' mon ajhâlân iyâ akantha jhâu, tapè mon nompâ' angkot ta' kantos sapolo mennèt. Alènglèng ater-poter sambì ngabâs bân-kèbân sè parappa'na amaèn è ði lowaranna kandhângnga. Sa'ejjhâm satengnga la tobuk. La rèya ang-koddhâ la ngombâr sè ka jurusan Nakkrama."

"Bâh, ngallè kebun binatangnga èngghi, Nom?" Aè' atanya.

"Enjâ' molaè ghi' mola pajhât la neng Nakkrama."

"Bhunten, Nom, ca' èpon èbhu malemma nalèka kaulâ amèt, Kebun Binatang Sorbhâjâ neng Wonokromo," ngèðing oca'na Aè' mara jârèya, anomma aghellâ', Iyan noro' ngalèkkèk sakalè.

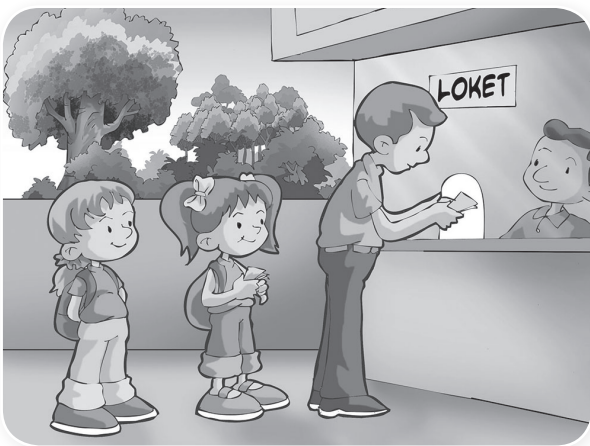
"Ma' aghellâ', Mak, apa sèngko' loco?" Sa'abhiddhâ Iyan pagghun sè aghellâ'. Aè' marongo' bân seddhi. Abâ'na apangrasa èbi-cebbi bi' emmagghâ.

"Iyâ bhender èbhuna bâ'na jârèya."

"Tapè Nom."

"Iyâ, è Nakkrama rèya cara Madhurâna, dhinèng Wonokromo cara Jhâbâna."

"O, sapanèka èngghi, Nom," oca'na Aè' sambì aghellâ', seddhina ella èlang. Anomma mèsem dhinèng Iyan pagghun bhâi sè ngalèkkèk, tapè Aè' ella ta' marongo'.

Sè katello ella tandhuk ka Nakkrama, sa'ellana mellè karcès sè katello paðâ maso'. Samad ropana ghi' nyepper ka bârung sè bâðâ è jâdiyâ. Tapè Aè' so Iyan terros jhujhuk ka kennengnganna bân-kèbân. Ropana kana' sè kaðuwâ jârèya ella ta' kaðântèn sè bâs-ngabâsâ bân-kèbân sè bâðâ è Kebun Binatang jârèya. Aè' lajhu berka' èntar ðâ' sèttong kennengngan, dhinèng Iyan aorak nyoro Aè' abhâreng. Tapè Aè' ta' ngèdingngaghi, Iyan laju nabâng èntar ka Aè', anomma ella kalowar ðâri bârung, lajhu noro' buntè'na Iyan.

"Mak iya' bâðâ Panda, lèbur," oca'na Aè' ka Iyan saellana Iyan ðâpa' ka sed- dhi'na.

"Waw jârèya Bhâruwâng, bânne panda tè-ngatè tanangnga jhâ' sampè' kennèng jhângo," jâwâbbhâ Iyan.

"Arèya panda Mak, notot bânne bhâruwâng!"

"Jâreya bhâruwâng, kèbân ghâlâk!"

"Panda, Mak!"

"Bhâruwâng!"

"Panda!"

"Bhâruwâng!"

Anomma sè pajhât noro' buntè'na Iyan dhuli masemma' ka ponakanna lajhu aghellâ', ngakak sarta oca'na, "Kabbhi pađâ bhender, panda pajhât bhângsana bhâruwâng, panda abulu potè bhâruwâng bâđâ sè abulu cokklat towa bâđâ sè abulu celleng, kabbhi pađâ tamaso' kèbân ghâlâk," ngèđing dhâbuna anomma bâriyâ sè kađuwâ lajhu èghem.

Sumber gambar: statik.tempo.co

Bhâruwâng pajhât kèbân ghâlâk buluna tebbel. Bhâruwâng bisa manjheng aghuna'aghi soko buđina. Sokona ađâ' buđi akoko lanjhang bân tajhem. È buku KBI nyama ilmiana bhâruwâng iyâ arèya *ursidae* sè asalla đâri đuwâ' oca' iyâ arèya *ursus* bân *idae*. *Ursus* sè asalla đâri oca' *latin*, sè artèna bhâruwâng. Dhinèng oca' *idae* đâri oca' bhâsa Yunani kona sè artèna bhâruwâng kèya bân bhâsa Inggris iyâ arèya *bear*, đâri bhâsa Inggris kona iyâ arèya *bera*. Bhâruwâng anđi' *indra* "penciuman" bân "pendengaran" sè tajhem, dhâddhi bhâruwâng bisa ngonges bâu bân ngèđing monyè apa'a bhâi đâri kennengngan sè jhâu. Kopèngnga bunter ghebhang, abulu lanjhang tor ghâmbhâ'.

Sokona ađâ' buđi pađâ aghârighi' lèma' bân akoko lanjhang tor tajhem. Koko soko ađâ'na ta' bisa èpamaso' dhâddhi pagghun bâđâ è lowar cakarra jâreya malolo èghuna'aghi kangghuy mèghâ' mangsana sarta kangghuy bhit-nyebbhit kakananna sarta èghuna'aghi kèya ngoro' tana tor kangghuy negghu'i masekken bilâ teppa'na aghâlâtong neng kajuwân. Matana plasdhâ pangabâsanna, para' tađâ bhidhâna bi' matana manossa. Congorra co'cong ghighina ne'-kènè' tapè jhang-lanjhang èghuna'aghi negghu' kakananna tor èghuna'aghi kèya ka'angghuy negghu'i sè èsarghep. Bhâruwâng bânnya' macemma, bâriyâ kèya bânnya'na ghighina ta'pađâ neng tong-sèttongnga cem-macemma. Bâđâ sè aghighi 32, bâđâ sè lebbi kantos 42 mègghi'. Dhâddhi ghighina bhâruwâng ta' malolo

Sumber gambar: www.zoossa.com.au

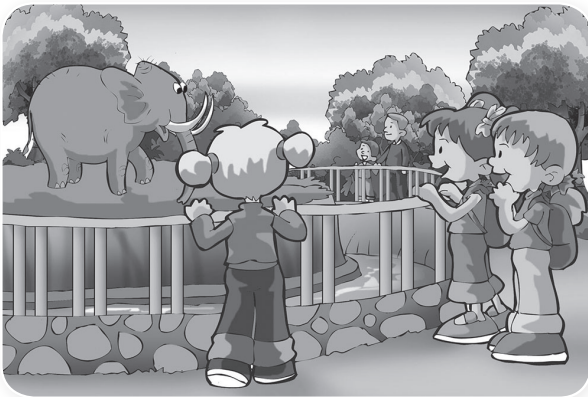
kangghuy bhit-nyebbhit kakananna tapè èghuna'aghi kèya kangghuy ghu'-negghu'. Ropana kana' sè kaḍuwâ malolo ngacaca bhâruwâng, ènghalè ella lè-ngallè ḍâri kennengnganna olar, bhâjâ bân sabhângsana mano'.

"Iyâ bhâruwâng lakar amacem bâḍâ bhâruwâng maddhu, bâḍâ bhâruwâng sè kakanna asarè è aèng sabâb bhâruwâng bhuru dhujân ka jhuko'. Neng bhumi bâgiyân ḍâjâ otabâ bâgiyân lao' sè semma' so kutub èḍissa bhâruwângnga abulu potè. Settèl so kennengnganna. Daèra kutub kennengnganna ès sè èsebbhut *salju*. Mèlana bhâruwângnga èsebbhut bhâruwâng ès otabâ bhâruwâng kutub. Bhâruwâng kutub asarè kakan ngarkar *salju*. È bâbâna *salju* bhuru bâḍâ aèng sè è jâḍiyâ bâḍâ juko'na. Bhâruwâng sè bânne bhâruwâng kutup sè ngakan jhuko' lajhu nyèndhemmè nongko' è attas bâto è songay otabâ neng è aèng san la bâḍâ jhuko' alangngoy è seddhi'na laju èsalbhâk. Bâḍâ kèya sè ngambâ' neng rut-jurut. Mon bâḍâ jhuko' neng ghilina rut-jurut lajhu èsarghep."

"Èngghi, Nom, nèserra bân-kèbân sè bâḍâ è kebbhun binatang panèka," ca'na Iyan nyella dhâbuna anomma.

"Arapa ma' bâriyâ panemmona bâ'na, Yan?"

"Èngghi, Nom sabâb sanarè èlombhâr pagghun anyama è korong, ta' mardhika kantha è alas."

"Iyâ bhender pèkkèranna bâ'na jârèya, tapè bâḍâ ghunana kèya ḍâ' kèbân sè bâḍâ è kebbhun binatang rèya."

"Ma' sapanèka, Nom?" Satèya Aè' sè atanya. Anomma mèsèm, èpangghâli-yâna ngalem ḍâ' ponakanna sè kaḍuwâ jârèya, sabâb ghi' anḍi' rassa nèser ka bân-kèbân è kebun binatang jârèya."

"Iyâ lakar," sambhiddhâ anomma. Maskè kantha èlombhâr tapè sanyatana èlebbheng coma bhâi bân-kèbân è kebun binatang rèya ta' malarat asarè kakan tor ta' kèra bâḍâ manossa sè nganèyajâ'â, mon bâḍâ sè gherring ètambhâi ella cokop saejjhâm sè ater-poter, satèya ella pokol satengnga sabellâs.

"Neng Indonesia bânnya' Kebun Binatang panèka Nom?" Iyan atanya ka anomma.

"Iyâ, bânnya', sè palèng rajâ neng Ragunan è Bogor. Paccowan mon bâḍâ è Kebun Binatang ta' ollè aberri' kakanan otabâ minoman apa'a bhâi, èlarang."

"Ma' sapanèka, Nom?" Aè' sè atanya.

"Iyâ sabâb tako' sè è bâghi jârèya kakanan otabâ ènoman sè aghânḍhu' panyakèt, kèbân rèya paḍâ bi' kita, paḍâ mahlogghâ Ghstè Allah, patot èkanèserrè mara manossa sè kodhu oḍi' atong bân akor," sambhiddhâ anomma.

Sè katello lajhu terros kalowar ḍâri kebhun binatang nojjhu ka terminal angkot.

1. Sapa nyamana anomma Iyan bân Aè'?
 - a. Somad
 - b. Sammad
 - c. Samad
 - d. Sarmad
2. Pokol bârâmpa, sè mangkat ka Sorbhâjâ?
 - a. Mangkat marè sobbhu
 - b. Mangkat pajjhâr
 - c. Mangkat para' sèyang
 - d. Mangkat tengnga malem
3. Ka Sorbhâjâ mellèya
 - a. pakakas roma
 - b. pakakassa motor
 - c. onderdil motor
 - d. pakakassa messin jhâi'
4. Sabellunna ka toko èntar ka
 - a. *taman kota*
 - b. *pasar*
 - c. *kebun binatang*
 - d. *kebun kelapa sawit*
5. Arapa ma' ghi' ajâr-akalènjâr?
 - a. Tokona ghi' notop
 - b. Ghi' cè' lagghuna
 - c. Ghi' rammè orèng lè-mellè
 - d. Palayan tokona ghhi' taḍâ'
6. Sorbhâjâ tamaso' ḍâ' kottha ḍimma?
 - a. Jhâbâ Bârâ'
 - b. Jhâbâ Tengnga
 - c. Polo Sumatra
 - d. Jhâbâ Tèmor
7. Ḍâri Madhurâ ka Sorbhâjâ lèbât ghlâḍâk apa?
 - a. Jembatan Merah
 - b. Suramadu
 - c. Jembatan Semanggi
 - d. Ghlâdhâk pegghâ'
8. Ḍâri Madhurâ ka Sorbhâjâ kodhu nyabhrâng Selat apa?
 - a. Selat Bali
 - b. Suramadu
 - c. Selat Sunda
 - d. Selat Makasar
9. Neng Kebun binatang Aè' pas jhujhuk ka kanḍhângnga apa?
 - a. Olar
 - b. Ketthang
 - c. Bhâruwâng
 - d. Macan
10. Ngatèla bâriyâ Iyan kaka'na Aè' pas arapa?
 - a. Athowat
 - b. A'èra'

- c. Aserro
d. A'ologhân
11. Panda tamaso' bhângsana apa?
a. Kèbân ghâlâk
b. Kebân obuwân
c. Kèbân notot
d. Kèbân loco
12. Ngèmamè neng mosolla sakola'an ènyamaè apa?
a. Mèmpèn shalat
b. Imam shalat
c. Tokang adzan
d. Tokang qomat
13. Èbhuna Aè' satarètan bân sapana Iyan?
a. Ramana Iyan
b. Alè'na Iyan
c. Èbhuna Iyan
d. Kaka'na Iyan
14. Aè' bân ramana asolat Sobbhû è ñimma?
a. Mushollah
b. Masjid
c. Bengkona
d. Langghâr
15. Apa bânana bhâruwâng kutub?
a. Cokklat
b. Mèrah
c. Celleng
d. Potè
16. Kèbân è Kebun Binatang kodhu èpabâremma?
a. Panñi'i
b. Èrabât kakan bân kasèhadhâna
c. Èpakanè
d. Èrabât kandhângnga
17. Bhâruwâng maddhu oñi' neng ñimma?
a. Alas
b. Kutub
c. Kebun Binatang
d. È Korong
18. Indonesia anñi' Panda, ñâri ñimma asalla?
a. Naghârâ Jepang
b. Naghârâ Cèna
c. Naghârâ Bâlandhâ
d. Naghârâ Rusia
19. Apa kakanna Bhâruwâng Kutub?
a. Maddhu
b. Sayur (Rambhânan)
c. Jhuko'
d. Wâ'-buwâ'ân
20. Bâremma mon kèbân ghâlâk mèghâ' kakanan?
a. È dhekkep
b. È salbhâk
c. È sarghep
d. È kèkkè'

21. Mon bhâruwâng manjheng aghuna'aghi apana?
- Kokona
 - Tanangnga
 - Sokona
 - To'otdhâ
22. Bârâmma buluna bhâruwâng?
- Jhâng-lanjhâng
 - Tebbel
 - Tajhem
 - Tèpès
23. Asal nyamana bhâruwâng đâri đimma?
- Inggris
 - Amerika
 - Yunani
 - Australia
24. Koko sokona sè đimma sè ta' bisa èpamaso'?
- Soko ađâ'na
 - Soko sè kanan
 - Soko buđina
 - Soko sè kacèr
25. Matana plasdhâ pangabâssâ, tađâ' bhidhâna bân matana apa?
- Kocèng
 - Macan
 - Patè'
 - Manossa
26. Ghârighi' sokona bâđâ bârâmpa?
- Bânnya'
 - Lèma'
 - Sapolo
 - Lèmabellâs
27. Congorra co'cong, ghighina nè'-kènè' tape jhâng-lanjhâng. Ghunana apa?
- Negghu' kakanna
 - Ngèkkè' mosona
 - Negghu'í sè èsarghep
 - Jâwâbhân a, sareng c lerres
28. Bhâruwâng đimma sè abulu potè?
- Kutub
 - Amerika
 - Maddhu
 - Indonesia
29. Kebun Binatang sè palèng rajâ bâđâ è đimma?
- Sorbhâjâ
 - Sumatera
 - Bogor
 - Bhâli
30. Apa pakanna bhâruwâng?
- Un-đâunan
 - Jhuko'
 - Wâ'-buwâ'ân
 - Ngan-ghângannan
31. Sapa sè nèser ka kèbân sè bâđâ neng kebun binatang?
- Anom
 - Aè'
 - Iyan
 - Alè'na

32. Bârâmpa ejjhâm sè bâḍâ neng kebun binatang?
 a. Sa'arè
 b. Satengnga arè
 c. Sa'ejjhâm
 d. Ɖu ejjhâm
33. Apa ontongnga kèbân sè bâḍâ neng kebun binatang?
 a. Nyaman tèḍung
 b. Bânnya' kancana
 c. Ta' malarat nyarè kakan
 d. Bânnya' sè nèngghu
34. Apa paccowan mon bâḍâ neng kebun binatang?
 a. Ta' ollè ngangghuy ettas
 b. Ta' ollè ma'-nyemma' ka kèbân
 c. Ta' ollè abherri' kakanan bân ènoman
 d. Ta' ollè ka'-berka'
35. Bhâruwâng Kutub, nyarè kakan è ḍimma?
 a. È songay
 b. È bâbâna salju
 c. È tasè'
 d. È rut-jurut

B. Jhâjhâl pètanya è bâbâ panèka jhuḍhuwâghi sareng sè ampon è sandhingngaghi!

1. Cakar soko aḍâ'na ta' bisa è pamaso' amarghâ ...
2. Kopèngnga bhâruwâng abhângon ...
3. Bhâruwâng enneng è rut-jurut, nyarè ...
4. Indonesia ngènnhem panda dhibâsa ḍâri naghârâ ...
5. Kebun binatang sè rajâ neng Bogor nyamana kebun binatang ...
6. Bhâruwâng congorra coccong, ghighina ...
7. Buluna bhâruwâng bâḍâ sè abârna ...
8. Bhâruwâng tamaso' ḍâ' kèbân sè ...
9. Bhâruwâng anḍi' indra "penciuman" bân "penglihatan" sè ...
10. Bhâruwâng bisa manjheng, aghuna'aghi ...

- a. tajhem
- b. ragunan
- c. bunter
- d. nè'-kènè'
- e. jhuko'
- f. mèghâ' mangsana
- g. soko buḍina
- h. Cèna
- i. ghâlâk
- j. coklat towa

C. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya!

1. Arapa bân-kèbân sè bâḍâ è kebun binatang ma' èkoca' èlombhâr tapè èlebheng ?

2. Mon nganèseerè kèbhân apa tamaso' ḍâ' buḍhâjâ?

3. Mètorot bâ'na ajhâr bhâsa Madhurâ apa bâḍâ ghunana?

4. Sebbhutttaghi karakter/bâteggâ rèng Madhurâ, 3 mègghi?

5. Dhinèng bâteggâ rèng Madhurâ bâḍâ tello', iyâ arèya; anḍi' rasa malo, anḍi' buḍhâjâ bân ta'at atoran. Jhâjhâl jhârbâ'âghi pajellas!

6. Bârâmma pangartèyanna bâ'na bhâb manossa rèya kodhu salang tolong bân salang nèser ḍâ' sadhâjâ mahlok?

7. Bârâmma carana nyambhelli ajâm, embi' otabâ sapè sopajâ ta' akaton nganènyajâ kèbân?

8. Carèta'aghi mènorot bâ'na jhâ' mahlok rèya kodhu salang takaè'!

9. Carèta'aghi takaè'na oḍi'na sapè bân manossa!

10. Carèta'aghi takaè'na oḍi'na manossa bân bu-tombuwân!

D. Sebhuttaghi ma-nyamana ghâlombo'na bhârâng è bâbâ rêya!

1. Èbin obuwân

2. Pon-rompon

3. Pakakas dâpor

4. Pakakas kaangghuy nolès

5. Jhâjhân pasar

6. Macemma pao

7. Pakakassa tabbhuwân

8. Mènnya'

9. Macemma angghuy

10. Macemma kembhâng

E. Pakon rembhâk sakanca'an!

1. Bârâmma kaoḍi'âna kèbân è kebun binatang!

2. Apa sè èmaksod sareng "sangona paghi"!

3. Sarè ca'-oca' sè malarat è ḍâlem ghâncaran è attas, sarè artèna!

4. Salèn ghâncaran è attas ḍâ' bhâsana bâ'na dhibi' pas baca è yaḍâ'na kellas!

5. Hasèlla kancana sè èbâca è yaḍâ'na kellas, bherri'i komentar! Apa bhâghus bhâsana, bân apa bhâghus cara macana!

6. Mon bhâghus bhâsana, tolès okara sè ḍimma'an?

F. Na'-kana' akompol dâ' ghâlimpo'na bâng-sèbâng sè ampon sè panthâ sareng ghuruna! Èyatorè maos ghâncaran è bâbâ panèka!

Mano' bân ratona kalèng

Bâjâ lagghu abhâreng bân moncarra arè mano' bân ratona kalèng arembhâk ka'angghuy salèng bhânto. "Eee... ratona kalèng! bhâ' enḍhâ'â bâ'na nolong sèngko'?" Korbhina mano' ngoca' sambu asètsèt mowang koto sè bânḍâ neng bhâdhâna. "Iyâ, sèngko' enḍhâ', tapè bâ'na kodhu nolong sèngko' kèya!" jâwâbbhâ ratona kalèng sambu ngangka' sokona. Korbhina mano' ngoca' sambu asètsèt mowang koto sè bânḍâ neng bhâdhâna. "Iyâ, sèngko' enḍhâ', tapè bâ'na kodhu nolong sèngko' kèya!" jâwâbbhâ ratona kalèng sambu ngangka' sokona. Korbhina mano' pèrak, sambu aghâlebbher pas ngoca' "jâgâ'âghi tang buḍu' tako' bânḍâ manossa sè ngala', sèngko' nyarèya pakan sakejjhâ'. Bâ'na mènṭa tolong apa kasèngko', "Ratona kalèng ajâwâb "mon bâ'na nyarèya kakan, sèngko' nyocco'âghi ola' èkakana areng-bhâreng bân tang panjurit".

Saellana paḍâ saroju' korbhina mano' ngabbher nyarè kakan, ratona kalèng bân panjuriddhâ ajâgâ buḍu'na mano'.

Ta' abit sa'apa, ḍâteng manossa ngala'a buḍu'na mano'. Ratona kalèng ngoca' ka panjuriddhâ "heee... tang panjurit kabbhi, manossa sè ngala'a buḍu'na mano' jârèya kèkkè' sakojhurrâ bhâḍhâna ma' lè burung sè ngala'a". "sia'aa'ap.....!" panjuriddhâ kalèng ajâwâb samarambhâ. Manossa sè ngala'a buḍu'na mano' burung, sabâb èkaromo' kalèng. Korbhina mano' ḍâteng nyambu kakanan bân ola'. "bârâmma salamet tang buḍu' ratona kalèng?" korbhina mano' atanya ka ratona kalèng. "Iyâ salamet, bhuru bânḍâ manossa sè ngala'a, tapè èkaromo' bân tang panjurit, pas burung" jâwâbbhâ ratona kalèng ka korbhina mano'. "Iya sakalangkong" ca'na korbhina mano' sambu maghi patèna ola'. Ratona kalèng ajâwâb "iyâ paḍâ".

Jhâjhâl jâwâb pètanya èbâbâ panèka! Tolès è buku tolèssa!

1. Ghâncaran/carèta è attas tamaso' ḍâ' teks ponapa?
2. Ponapa èssèna carèta è attas!
3. Jhâjhâl sarè ca'-oca' sè malarat neng carèta è attas!
4. Ponapa amanat sè bânḍâ neng teks è attas!
5. Jhâjhâl carèta'âghi polè carèta è attas mènorot bhâsana bâ'na!

Kompetensi Dasar

- 3.2 Mengetahui, memahami, dan mengidentifikasi teks tembang macapat sesuai dengan kaidah
- 4.2 Menceritakan isi tembang macapat

Rèngkessan

Kèjhung

Kèjhung è Madhurâ bâdâ duwâ' macem iyâ arèya kèjhung èn-maènan sè biyasa èkèjhungngaghi na'-kana'.

Kèjhung èn-maènan, èyajhâraghi ka na'-kana' lèbât lèsan. Mon lèbât tolèsan kodhu ngangghuy notasi. Tapè serrèna Madhurâ ta' anḍi' notasi kèjhung dhâddhi lajjhu ngangghuy notasi Jhâbâ akantha:

1..../jhi, 2.../loro/ro, 3...tèllu/lu, 4,..papat/pat, 5...limo/mo, 6...enem/nem/-

1-2-3-4-5-6 // jhi,ro,lu,pat,mo,nem.

Tembhâng

Tembhâng para' paḍâ'â so kèjhung, paḍâ ulah vokal. Tembhâng rèya bânnè sokkla buḍḍhâjâ Madhurâ. Tembhâng Madhurâ serrebbhân ḍâri buḍḍhâjâ Jhâbâ. Tembhâng Jhâbâ bânnya' macemma tape coma sèttong sè èserrep Madhurâ iyâ arèya Tembhâng Macapat. Tembhâng Macapat rèya bâdâ 9 laghu iyâ arèya:

No.	Tembhâng Jhâbâ	Tembhâng Madhurâ	Bânnya'na bhâris
1.	Dandanggula	Artatè	10
2.	Asmaradana	Kasmaran	7
3.	Kinnanti	Kènanthè	6
4.	Pangkur	Pangkor	7
5.	Durma	Dhurma	7
6.	Mejil	Mejhil	6
7.	Pucung	Pocong	4
8.	Maskumambang	Maskumambang	4
9.	Sinom	Sènom	9

Tembhâng Madhurâ ngangghuy aksara sokklana ðari Jhâbâ iyâ arèya aksara Pèghu sè èsebbhut kèya aksara Arab ghunḍul. Dhinèng bhâsa sè èyangghuy iyâ arèya Bhâsa Kabi, bhâsa Jhâbâ kona. Carèta sè ècarèta'aghi kabânnya'an carètana para nabbhi sè èsebbhut carèta para Ambiyâ. Buku otabâ kètab kopolanna ghu-laghu tembhâng bhuru èsebbhut Kètab Layang. Serrèna bhâsa sè è ghuna'aghi neng tembhâng Madhurâ ngangghuy Bhâsa Kabi, कांग्ग्ghuy èkangartè bi' sè ngèḍingngaghi, Macapat Madhurâ ngangghuy tokang ngartè'è, tokang bhuru èsebbhut: Tokang Tegghes.

Sanarè tembhâng tamaso' sastra tapè atoranna ta' paḍâ bi' sastra sè biyasa akantha syair, sendèlan bân salaenna. Tembhâng anḍi' atoran dhibi', mèlana tembhâng ènyamaè sastra otonom. Dhâddhi mon aghâbâyâ tembhâng kodhu tao ḍâ' sè wâjib bâḍâna कांग्ग्ghuy tembhâng. Sè wâjib èkataowè iyâ arèya:

1. Ghuru laghu/saja' ahèr sè malolo abârna a-i-u otabâ a-è-o.
2. Bânnya'na oca' neng è ris-sabhârissâ.
3. Sèttong okara tembhâng asebbhut paddhâ otabâ andheggân.
4. Bâgiyân ḍari paddhâ èsebbhut ghâttra.
5. Dhinèng bilâ ambu sakejjhâ' bâkto nembhâng ètandhâi kalabân tanḍhâ sè èsebbhut lèngsa. (ḍhâ-tanḍhâ bhuru kalamon tembhângnga ètolès kalabân aksara carakan)

Ḍari ogher sè èsebbhut è attas, è bâbâ rèya conto bâḍâna paddhâ neng cem-macemma tembhâng è tembhâng macapat.

- a) Kasmaran bâḍâ 7 paddhâ
- b) Sènom bâḍâ 9 paddhâ

- c) Salangèt bâḍâ 6 paddhâ
- d) Artatè bâḍâ 10 paddhâ
- e) Pangkor bâḍâ 7 paddhâ
- f) Mèjhil bâḍâ 6 paddhâ
- g) Dhurma bâḍâ 7 paddhâ
- h) Pucung bâḍâ 4 paddhâ
- i) Maskumambang bâḍâ 4 paddhâ

Jhâjhârbhâ'ân

Mènorot panalèktèghân Depdikbud è taon 1981 èssèna tembhâng bâḍâ sè èssè saloka, rora bhâsa, oca'sarojâ lalabânan, bâḍâ kèya sè aèssè kèrata bhâsa.

1. Saloka, asalla ḍâri sastra India lajhu èserrep kalabân bhâsa Malaju. Ḍâri bhâsa Malaju èserrep polè ka bhâsa Madhurâ. Saloka aghânḍhu' karep nasèhat sè èḍhâbuwâghi orèng alèm sarta èkacator neng con-locon tatèngghun kangghuy asemmonan ḍâ' orèng sè lalakonna nyata, conto saloka "Kerras lamon ta' akerrès".
2. Rora bhâsa iyâ arèya bhâsa sala kappra sè ella lumbrâ èyangghuy neng bhâsana masyarakat, ompama: naè' nyèyor, nyèkot klambhi, matoro' jhuko', nempa' motor.
3. Oca' sarojâ lalabânan, iyâ arèya oca' sè kadhâddhiyân ḍâri ḍuwâ' oca' sè tong-sèttonnga paḍâ aghânḍhu' artè bi'-dhibi', conto: emma'-embu', mèra-bhiru, towa-ngoḍâ bân salaènna.
4. Oca' kèrata bhâsa iyâ arèya oca' sè è bhân-sabbhân keccappa èkaè'aghi ḍâ' sèttong oca' sè aghânḍhu' ma'na. Conto: songko' (è kosong èpanongko'), dhâmar (mapalasdâ bhârâng sè samar).

A. Èyatorè jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

1. Ḍimma sè tamaso' kèjhung?
 - a. Pucung
 - b. Salongèt
 - c. Kasmaran
 - d. Lar-kolarjhâng
2. Ḍimma sè tamaso' tembhâng?
 - a. Lir-sa'alir
 - b. Lor-korjhâng
 - c. Pucung
 - d. Mon-tèmon buko
3. Ḍimma sè tamaso' bhângsalan?
 - a. Poter alas
 - b. Manossa coma dhârma
 - c. Sè paè' ta' ngènom jhâmo
 - d. Pèssè panas
4. Ḍimma sè tamaso' saloka?
 - a. Namen cabbhi molong cabbhi
 - b. Konyè' ghunong
 - c. Poter alas
 - d. Pagher lèsan
5. Ḍimma sè tamaso' sarojâ?
 - a. Manossa coma dhârma
 - b. Nyongsang nyonglet
 - c. Matoro' jhuko'
 - d. Pagher lèsan
6. Ḍimma sè tamaso' kakanthen?
 - a. Poter alas
 - b. Sè paè' ngènom jhâmo
 - c. Manossa coma dhâma
 - d. Kratap-krotop-jhâḍḍhâr-jheḍḍhor
7. Ḍimma sè tamaso' rora bhâsa?
 - a. Tongkèt
 - b. Dhughâ kèra
 - c. Sattanang
 - d. Matoro' jhuko'
8. Ḍimma sè tamaso' kèrata bhâsa?
 - a. Matoro' jhuko'
 - b. Sattanang
 - c. Ghutong rojhung
 - d. Ḍhukon
9. Ḍimma sè tamaso' bhâk-tebbhâghân?
 - a. Nedḍhâ roko'
 - b. Ghlâḍâk kènè'
 - c. Ngembhâng bhâko
 - d. Aèssè tape bânne' jhuko'
10. Ḍimma sè tamaso' parèbhâsan?
 - a. Kantha alas
 - b. Abâ' sampayan
 - c. Na'-kana' tao nopè trompèt
 - d. Bellu' abunto' arè'

11. Ḍimma sè tamaso' parlambhâng?
 - a. Sa' semmor
 - b. Bidâdâri ḍâri kayangan
 - c. Nyongsang nyonglet
 - d. Abhuncong kantha merrak
12. Ḍimma sè tamaso' èbhârât?
 - a. Sattanang
 - b. Ana'na co-loncowân
 - c. Sapertèna mojâi saghârâ
 - d. Obbhâr obhung
13. *Semmèn lorong rajâ, katoppalan.* Okara panèka èsebbhut okara ponapa?
 - a. Parèbhasan
 - b. Parlambhâng
 - c. `Bhângsalan
 - d. Èbhârât
14. *Anḍuri panḍân.* Oca' panèka ènyamaè ponapa?
 - a. Parèbhâsan
 - b. Parlambhâng
 - c. Bhângsalan
 - d. Èbhârât
15. Tembhâng sè bhârissa bâḍâ 9 paddhâ, èngghi panèka?
 - a. Pucung
 - b. Mèjhil
 - c. Artatè
 - d. Sènom

Soal kapèng16-21, maghut ḍâ' tembhâng bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Pangkor

Kaènga'è oca' rèya
 Nalèka bâ'na akompol bân orèng
 Ngarghâ'âna salèng kabbru
 Najjân orèngnga bhidhâ
 Jrèyâ kabbhi mènangka tarètan ongghu
 Mon kalèro paḍâ ngala
 Atong rokon sabbhân arè

Bhâḍhân, ghâma, pangkat, arta
 Paparèng ḍâri sè kobâsa kabbhi
 Manossa kodhu asokkor
 Najjân bhidhâ so pangara
 Sadhâjâna bhidhâ dhâddhiyâghi
 nyèttong
 Nyèttong angen dhâddhi kowat
 Atong rokon sè èsopprè
 Pangaterro tanto bhidhâ

Kabhutowan, pangara napè polè
 kabbhi ghumantong pangaro
 Parbhidhân tanto kappra
 Salasèttongnga ajjhâ' salèng abhendhu
 Nojjhunè oḍi' samporna
 Kajhembhârân tanto masthè

Angghidhân Zaini, M.Pd

16. Bâḍâ bârempa paddhâ andheggân tembhâng è attas?
 - a. 1 paddhâ andheggân
 - b. 2 paddhâ andheggân
 - c. 3 paddhâ andheggân
 - d. 4 paddhâ andheggân
17. Pasèra sè ngangghit tembhâng è attas?
 - a. Sunan Giri
 - b. Sunan Ampel

- c. Sunan Kali Jaga
d. Zaini, M.Pd
18. Bâḍâ bârempa bhiri neng bhân-sabbhâna paddhâ andheggân?
a. 2 bhiri c. 6 bhiri
b. 4 bhiri d. 8 bhiri
19. Bâḍâ saponapa keccap neng bhiri 2 paddhâ andheggân 2?
a. 11 keccap c. 7 keccap
b. 9 keccap d. 5 keccap
20. Bâḍâ saponapa keccap neng bhiri 5 paddhâ andheggân 1?
a. 12 keccap c. 8 keccap
b. 10 keccap d. 6 keccap
21. Ponapa ghuru laghu neng paddhâ andheggân 1 bhiri 5 è attas?
a. a/â
b. u/o
c. i/è
d. taḍâ' sè bhender
22. Kèjhung èn-maèn èyajhârâghi ḍâ' na'-kana' lèbât
a. tolèsan
b. èn-maènan
c. lèsan
d. kèjhung-kèjhungan
23. Tembhâng Madhurâ serrebbhân ḍâri bhudhâjâ ḍimma?
a. Bhudhâjâ Arab
b. Bhudhâjâ Cèna
c. Bhudhâjâ Jhâbâ
d. Bhudhâjâ Pakistan

24. Oca' nyèkot kalambhi, tamaso' ḍâ'
a. rora bhâsa
b. sarojâ
c. saloka
d. kèrata bhâsa
25. Oca' songko' (sè kosong èpanongko'), tamaso' ḍâ' oca'
a. rora bhâsa
b. sarojâ
c. saloka
d. kèrata bhâsa

Soal kapèng 26 – 31 maghut ḍâ' tembhâng bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Pucung

- Èsto Èbhu sèyang malem jhâghâ robbhu
Ajjhâ' ḍhika cengkal
Abhâktèya ajjhâ' cengngèl
Lalakon ngabḍhi ngormat malebbhur dhusa.
26. Bâḍâ saponapa bhiri tembhâng pucung è attas!
a. 2 bhiri c. 6 bhiri
b. 4 bhiri d. 8 bhiri
27. Pasèra sè ngangghit tembhâng pucung sè mamolan?
a. Sunan Giri
c. Sunan Kudus
b. Sunan Muria
d. Sunan Ampel
28. Neng bhiri sèttong bâḍâ saponapa ghuru bilânganna?

- a. 6 keccap
b. 8 keccap
c. 10 keccap
d. 12 keccap
29. Neng bhiri đuwâ' bâđâ saponapa ghuru bilânganna?
a. 6 keccap
c. 10 keccap
b. 8 keccap
d. 12 keccap
30. Neng bhiri tello' bâđâ saponapa ghuru bilânganna?
a. 6 keccap
b. 8 keccap
c. 10 keccap
d. 12 keccap
31. Neng bhiri empa' bâđâ saponapa ghuru bilânganna?
a. 6 keccap c. 10 keccap
b. 8 keccap d. 12 keccap
32. Tembhâng kasmaran bâđâ bârâmpa paddhâ?
a. 3 paddhâ
b. 5 paddhâ
c. 7 paddhâ
d. 9 paddhâ
33. È đâlem tembhâng anđi' bârâmpa ghuru?
a. 1 ghuru
b. 2 ghuru
c. 3 ghuru
d. 4 ghuru
34. Bâgiyân đâri paddhâ đâlem tembhâng èsebbhut
a. gâttra
b. okara
c. anđheghân
d. ghâncaran
35. Tanđhâ kaangghuy ambu sakejjhâ' èbâkto tembhâng, èsebbhut tanđhâ
a. longsè
b. lèngsa
c. dek-adek
d. papatèn

B. Jhâjhâl jâwâb kalabân bhender!

1. Sèbbhuttaghi bâđâ bârâmpa macemma kèjhung!

2. Sèbbhuttaghi macemma kèjhung èn-maènan, sè èkatawoè bâ'na!

3. Ponapa sè èsebbhut sinden neng grup tabbhuwân?

4. Sebbhutttaghi macemma tembhâng macapat!

5. Tembhâng aropa'aghi sastra otonom. Ponapa maksoddhâ?

6. Pasèra sè nyerrat tembhâng macapat madhura sè palèng ka'alok?

7. Pasèra sè ngangghit tembhâng Sènom? Aghânḍhu' bâtek ponapa?

8. Tembhâng Kènanthè aghânḍhu' bâtek kadhiponapa?

9. Pasèra sè ngangghit tembhâng Artatè? Kadhiponapa bâtekghâ?

10. Pasèra sè ngangghit tembhâng Durma? Kadhiponapa bâtekghâ?

11. Kadhiponapa bâtekghâ tembhâng Pangkor?

12. Tembhâng Pucung bâḍâ saponapa bhâris?

13. Kadhiponapa bâtekghâ tembhâng Pucung?

14. Pasèra sè ngangghit tembhâng Mèjhil?

15. Bâḍâ saponapa bhâris tembhâng Kasmaran?

16. Pasèra sè ngangghit tembhâng Kasmaran?

17. Kadhiponapa bâtekghâ tembhâng Mèjhil?

18. Kadhiponapa bâtekghâ tembhâng Kasmaran?

19. Pasèra sè ngangghit tembhâng Pucung?

20. Bâḍâ saponapa bhâris tembhâng Salongèt?

C. Jhâjhâl èssè'è titi'-titi' è bâbâ rèya kalabân bhender!

1. Tembhâng macapat Madhurâ asalla ḍâri _____

2. Para wali sè ngangghit tembhâng macapat, iyâ arèya _____

3. Macemma tembhâng macapat madhurâ, iyâ arèya _____

4. Bâteggâ tembhâng macapat Madhurâ, iyâ arèya _____

5. Paddhâ andheggân iyâ arèya _____

6. Bhâris dâlem tembhâng ènyamaè kèya _____

7. Bapa' Pucung ropana _____

8. Tembhâng macapat aghânghu' ghuru _____ bân ghuru _____

9. Ghuru bilângan iyâ arèya _____

10. Ghuru laghu iyâ areya _____

D. Pakon ghâlompo', rembhâk sakanca'an!

1. Jhâjhâl aghâbây oca' bhângsalan bânnya'na 5 mègghi'!

2. Jhâjhâl aghâbây oca' rora bhâsa, bânnya'na 5 mèggi'!

3. Jhâjhâl aghâbây oca' kèrata bhâsa, bânnya'na 5 mèggi'!

4. Jhâjhâl aghâbây oca' bhângsalan, bânnya'na 5 mèggi'!

5. Jhâjhâl aghâbây oca' èbhârât, bânnya'na 5 mèggi'!

E. Èyatorè sarè ghuru laghuna bân ghuru bilanganna!

PUCUNG

Bapa pucung, ropana amèddhâ ghunong

Taḍâ' rèng sè trèсна

Mala kabbhi paḍâ bâjhi'

Dhing kangghunan, è los-ellos, nges-prenggessan.

1. GHURU LAGHU

Bapa' pucung, ropana amèddhâ ghunong (.....)

Taḍâ' rèng sè trèсна (.....)

Mala kabbhi paḍâ bâjhi' (.....)

Dhing kangghunan, è los-ellos, nges-prenggessan. (.....)

2. GHURU BILÂNGAN

Bapa pucung, ropana amèddhâ ghunong (.....)

Taḍâ' rèng sè trèсна (.....)

Mala kabbhi paḍâ bâjhi' (.....)

Dhing kangghunan, è los-ellos, nges-prenggessan. (.....)

F. Jhâjhâl bherri' tanḍhâ (B) mon bhenḍer, tanḍhâ (S) mon sala!

1. Tembhâng Kasmaran bâḍâ 4 paddhâ. (.....)
2. Dâsi, èḍâḍâ si-maaksi, conto ḍâri oca' kèrata bhâsa. (.....)
3. Oca' sarojâ tamaso' oca' camporan. (.....)
4. Tembhâng maskumambang bâḍâ 6 paddhâ. (.....)
5. Sè ngangghit tembhâng macapat iyâ arèya para wali. (.....)
6. Sunan Giri sè ngangghit tembhâng pucung. (.....)
7. Keccap pongkasan bhân-sabbhân bhâris ḍâlem tembhâng èsebbhut ghuru laghu. (.....)
8. Bânnya'na keccap bhân-sabbhân bhâris ḍâlem tembhâng èsebbhut ghuru bilângan. (.....)
9. Ambuna orèng nembhâng kaangghuy abherri' bâkto ka toking tegghes, èsebbut pegghâ' kalèma. (.....)
10. Bhâris ḍâlem tembhâng èsebbhut bhiri. (.....)

Kompetensi Dasar

- 3.3 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks lisan dan tulis berbahasa daerah yang memuat ungkapan tradisional (*paribasan/parèbhâsan, bebasan/ èbhârât, saloka*)
- 4.3 Menanggapi teks lisan maupun tulis yang memuat ungkapan tradisional Jawa/ Madura (*paribasan/ parèbhâsan, bebasan/èbhârât, saloka*)

Rèngkessan

Parèbhâsan

Neng sastra Madhurâ paḍâ so sastra Jhâbâ, sastra Madhurâ anḍi' kèya "parèbhâsan". Sè ènyamaè parèbhâsan iyâ arèya ca'-oca'an otabâ okara sè pagghun sostonan bân artèna. So-sonan ca'-oca' neng parèbhâsan aghânḍhu' maksod mèyara ḍâ' kabhâghusân têngka pola, pendidikan bân adhât parnata neng ḍâlem ka'aḍi'an maghârsarè sanarè sostonanna okarana rèngkes. Okara otabâ ca'-oca' bânnè serrebbhân ḍâri bhâsa laèn, kajhâbhâ oca' laèn bhuru ella lâng-saghulung bân oca' Madhurâ kantos ella taḍâ' bhidhâna bân oca' Madhurâ sokklana conto: *kala dhâddhi abu, mennang dhâddhi areng*. Dhâddhi ca'-oca' neng parèbhâsan sèt-tong bhâsa salaèn Madhurâ ta' kennèng èpapaḍâ kalabân nyalèn bhâsana ka oca' laèn otabâ sabhâligghâ, conto: *abâ' sampayan ta' ollè èsalèn dhâddhi awak tempat jemuran*, otabâ sabhâligghâ conto: *mulutnya manis pas èyobâ dhâddhi manès colo'na*.

Ḍâri katerrangan bhâb parèbhâsan mara kasebbhut è attas, bisa èsebbhut kalabân rèngkes iyâ arèya: Parèbhâsan iyâ arèya cab-ocabân sè èsoston ta' aobâ teptep saterrossa sè aghânḍhu' artè ka'angghuy ma'alos partèngkan otabâ kabhuḍhâjân.

Conto è bâbâ rèya aropa'aghi parèbhâsan sè nodhuwâghi ḍâ' bâtek otabâ tatekkon orèng sè nojjhu ḍâ' kabângalan.

- *Potè tolang bân potè mata ango'an potè tolang*, artèna katèmbhang tođus bhângo'an matèya. "Potè tolang" maksoddhâ matè, dhinèng "potè mata" maksoddhâ malo otabâ tođus.
- *Sabhârâng larang mođâ patot, sabhârâng mođâ larang patot*, maksoddhâ orèng sè bhâghus ta' coma nyarè dhunnya malolo tapè kodhu èkembhâri nyarè èlmo. "Sabhârâng larang mođâ patot" artèna orèng mèskèn tapè pènter ngator râng-bhârângnga. "Sabhârâng mođâ larang patot" artèna orèng sogghi tapè ta' tao ngator râng-bhârângnga.
- *Bellu' abuntto' are'*. Bellu' bhâdhâna laès tor lècèn, artèna ghâmpang nyalonot èsemmonnaghi đâ' orèng sè cacana mamananès coma mon bâđâ parlonà, ompama ngènjhâma bhârâng otabâ pèssè. Dhinèng arè' aropa'aghi pakakas sè abhângon calannok sarta tajhem, artèna èsemmonnaghi đâ' tatèngkan sè nombuwâghi kamalaradhân è buđi arè.

Bilâ è pèkkèr ghu-ongghu tello' conto parèbhâsan è attas sanyatana bângatowa Madhurâ ghi' konana ella anđi' pangataowan tor bisa aghuna' aghi pangataowanna ka'angghuy madhâd-dhi pakakas sè bisa ro-ngaro sarta nodhuwi đâ' partèngkan sè bhâghus è đâlem ajhâlânaghi kaođi'ân. Pangataowanna bhuru èsoston sarta lajhu ènyamaè parèbhâsan, kantha sè bâđâ è bhâsa laèn.

Neng angghidhân/ karangan kađhâng èsellaè parèbhâsan. Parèbhâsan neng karangan bisa masedđhâ' èssèna karangan nambâi pangataowan mongghu ka sè maca karangan bhuru, conto:

1. Đâri terro bârâsâ panyakètta binèna orèng rowa abhâbbhâ' se nyarè kasap ka'angghuy mellè obhât.
2. Samad ca' na orèng abâ' sampayan, akalambhiyâ apa'a bhâi patot.
3. Orèng rèya ta' beccè' anđuri pandân, enđâ' mènta tapè ta' enđâ' èpèntaè, cerrè'.

Conto bâđâna parèbhâsan è đâlem tembhâng Sènom:

Mon orèng anđuri pandân
 Pan ngala' nyamanna dhibi'
 Đâ' anđi'na orèng dhujân
 Đi'na dhibi' palèng-ngalèng
 Bhâbhâthang ngajhâk matè
 Katebbhung pan ngajhâk bucco'
 Rèng cè'-beccè' èpajhubâ'

Sènga' jârèya sèngghâi
 Nyopprè slamet
 Dhika kacong salanjhângnga.

Ēbhârât

Ma'na đâri oca' èbhârât pađâ so abhândhingngaghi sèttong bhârâng bân bhârâng laènna aghuna'aghi oca'. Biyasana è pangađâ'I oca': akantha, parsasat, marabhut, èbhârât, martabhât, sapertèna, ompamana, conto:

Parèbhâsan	Ēbhârât
1. bellu' abunto' arè'	marabhut bellu' abunto' arè'
2. pè-sapèyan papa	akantha pè-sapèyan papa
3. dhurin amoso tèmon	èbhârât dhurin amoso tèmon
4. èyocol paju	parsasat èyocol paju
5. bhellu noro' asennèn	martabhât bhellu noro' asennèn
6. abujâi saghârâ	sapertèna abujâi saghârâ
7. apeđđhisân cabbhi	ompamana apeđđhisân cabbhi

Ēbhârât neng đâlem okara:

Sèngko' rèya parsasat nètè obu' salambâr, sabab sèngko' kabhubbhuwân mèyara tang alè' kaempa sajjheggâ eppa' bân embu' tađâ' omor marghâ kacalaka'an.

Tang tatangghâ sè bengkona pè'-apè'an bân tang bengko marabhudhi nemmo dhurin ronto. Pèyotangnga ka tarètanna sè ella apolowan taon èbâjâr. Ēnghalè abâ'na ella ta' ngarep bâjârân polè.

Tèghâna orèng sè dhujhân nèpo orèng laèn. Bhuk Samad marabhut kamalèngan la'-mella', jhâ' rèng ta' kennal đâ' orèng sè matabâr ajhuwâllâghiyâ kalongnga, pas cè' ghâmpangnga makèbâ kalongnga soro jhuwâlâgghi.

Ē bâbâ arèya contona tembhâng sè aghândhu' èbhârât.

Maskumambang

Ghâmpang ngoca' orèng tèđung sasat matè,
 Ngoca' pajhât ghâmpang
 Sasat tanang motel lèntè
 Jhâ' pang-ghâmpang oca' gnèko cè' malaraddhâ.

A. Èyatorè jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'dinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

1. Sè ènyamaè parèbhâsan iyâ arèya
 - a. coma okara pategghirân
 - b. okara sè aghânḍhu' maksod
 - c. okara kaangghuy nasèhat
 - d. okara sè aghânḍhu' sèttong maksod
2. Parèbhâsan aghânḍhu' tojjhuwân
 - a. pangajhârân
 - b. nyarè èngon
 - c. kaangghuy adhâghâng
 - d. coma nasèhat ḍâ' ka orèng dhibâsa
3. Sosonan okara parèbhâsan
 - a. ca'-oca' parèbhâsan ta' ollè è bâ-obâ
 - b. Parèbhâsan ollè èobâ mon ta' sorop
 - c. Parèbhâsan ta' ollè èbhâsa'aghi
 - d. Parèbhâsan nasèhaddhâ bângatowa Madhura kona
3. *Abḍ' sampayan* artèna
 - a. apangangghuy apa'a bhâi patot
 - b. patot mon ngangghuy angghuy sè anyar
 - c. bhâḍhâna lemmes mara sampayan
 - d. pangangghuyyâ èkalèburi orèng bânnya'.
4. Bellu' abhunto' arè', aghânḍhu' maksod ponapa?
 - a. Mertè sopajâ asèpat lècèn mara bellu'.
 - b. Mertè sopajâ tè-ngatè têngka pola.
 - c. Mertè sopajâ ghâmpang ajhâlânan.
 - d. Mertè sopajâ ta' malarat oḍi'na.
5. Parèbhâsan abhâbbhâ' aghânḍhu' artè ponapa?
 - a. Ta' bu-ambu alako
 - b. Alako malolo terro paḍâ'â bân orèng
 - c. Ta' bu-ambu nyarè kasab
 - d. Sèyang malam alako
6. Oca' kamonḍurân aghânḍu' artè ponapa?
 - a. Ngakanna apa'a bhâi cocok.
 - b. Akalambhiyâ apa'a bhâi pantes.
 - c. Apolonga bi' sapa'a bhâi akor.
 - d. Bisa ngakoraghi bi' kabâḍâ'ân.
7. Ponapa artèna abâ' kèsa cèthak gherrâng?
 - a. Mèskèn
 - b. Asor tor mèskèn
 - c. Asor ongghu
 - d. Talèbât mèskèn
8. Ponapa artè parèbhâsan la towa ta' kowat alako tape èkaporlo kompolla?
 - a. Bu-ambuwâna tasbhi
 - b. Dhek-andheghâna tasbhi

- c. Marabhut Kur'an rosak
d. Ta' èkapèyat pole
9. Èbhârât para' paḍâ bi' apa?
a. Senḍèlân
b. Parèbhâsan
c. Cab-ocabhân
d. Kakanthèn
10. Sè ḍimma sè tamaso' èbhârât è bâbâ rèya?
a. Ḍuri pandân
b. Ghâghâtèng
c. Ampoḍhâk nyongsang
d. Bhukor nèngngep
11. Oca' akantha pangaḍâ'na ponapa?
a. Bhângsalan
b. Kakanthèn
c. Parèbhâsan
d. Èbhârât
12. Oca' parsasat pangaḍâ'na ponapa?
a. Bhângsalan
b. Kakanthèn
c. Parèbhâsan
d. Èbhârât
13. Parlambhâng aghânḍhu' ponapa?
a. Bhârâng sè tanto bâḍâna
b. Tanḍhâ sè tanto bâḍâna
c. Bhârâng sè ta' tanto bâḍâna
d. Tanḍhâ sè ta' tanto bâḍâna
14. Parlambhâng parnyata'an sè èpaḍâpa' ka sèttong orèng, aropa ponapa?
a. Pètodhu bârnana jhâmo
b. Pètodhu jhâuna kennengngan
c. Pètodhu ghâmbhârâna kottha
d. Pètodhu ghâmbhârâna swara
15. Rèng raddhin èghâmbhârâghi mara apa?
a. Pottrè rato
b. Bulân pornama
c. Bidhâdhâri
d. Dhin aju
16. Oca' sè ḍimma sè tamaso' kèrata bhâsa?
a. Ḍhukon
b. Sattanang
c. Rongbârâ'
d. Parpottra
17. Oca' sè ḍimma sè tamaso' rora bhâsa?
a. Songko'
b. Sattanang
c. Naè' nyèyor
d. Tongket
18. Ḍimma sè bânnè rora bhâsa?
a. Matoro' jhuko'
b. Ḍhukon
c. Namen cabbhi
d. Nèngghu ebbal
19. Apa tegghâssa bhângsalan cobbhu' rajâ?
a. Nangka
b. Bârâkay
c. Bhâbbhuru
d. Bhudhâk
20. Apa bhângsalanna cabbhi lètè'?
a. Bâlâng paghâr
b. Ghânta' tabing
c. Cabbhi kènè'
d. Dhurin rajâ

21. Apa tegghâssa bhângsalan ðari kapal Cèna?
- Lambhâjung
 - Wangkang
 - Peddhâ
 - ḌhingḌhing
22. Apa bhângsalanna ðari bhâjâ?
- Bârâkay mowara
 - cengkèr kolèna konèng
 - Beḍḍhâ' pangosabbhâ mencol
 - Dhângdhâng kenè'
23. Apa bhângsalanna tètè?
- Perrèng malang è songay
 - Bârâkay mowara
 - Karèta messin
 - Ḍâun oto'
24. Apa tegghâssa ðari ghâghâng paḍi?
- Sokon
 - Roman
 - Kolat
 - Gherrân
25. Sè tamaso' contona parèbhâsan sè nodhuwâghi ḍâ' sèpat kabângalan ...
- Potè tolang bân potè mata ango'an potè tolang.
 - Akantha abâ' sampayan.
 - Orèng jhujhur salanjhângnga pojhur.
 - Sajân semma' sajân raddhin.
26. Orèng acaca manès mon bāḍâ parlonā, parèbhâsanna apa?
- Potè tolang bân potè mata.
 - Bellu' abunto' arè'.
 - Abâ' sampayan.
 - Temmo ghunong.
27. Eppa'na Sadik abhântèng tolang nyarè kasab, maksoddhâ
- alako ta' ambu sakalè
 - tolangnga è tèng-bhântèng
 - alako sèyang malem
 - alako ngangko' tolang
28. Orèng sè lako mènta'an tapè ta' enḍâ' èpèntaè, parèbhâsanna
- abâ' sampayan
 - anḍuri pandân
 - taman sarè
 - wa-towa ajâm
29. Mon abherri' ka orèng sè soghi, parèbhâsanna
- abâ' sampayan
 - abujâi saghârâ
 - anḍuri pandân
 - wa-towa ajâm
30. Marabhut kamalèngan la'-mella', èbhârâtdhâ
- è co-koco la'-mella'
 - amoso ta' paddhâ
 - dhujhân atokar
 - ari'-bherri' ka orèng sè soghi
31. *Akantha pè-sapèyan papa, tamaso' ḍâ' oca'*
- parèbhâsan
 - sarojâ
 - saloka
 - èbhârât

32. Oca' sèètoro'èakantha, parsasat, marabhut, èsebbhut oca'

- a. parèbhâsan
- b. èbhârât
- c. saloka
- d. sarojâ

33. Oca' lang-saghulung tamaso' dâ' oca'

- a. camporan
- b. oca' rangkebbhân
- c. sarojâ
- d. èbhârât

34. Nètè obu' salembâr, artèna

- a. kalakowan sè kodhu ngastètè
- b. ajhâlân è pèngghir kacèr
- c. orèng sè cè' raddhinna
- d. ngala' obân

35. Tèngkana orèng sè èbhândhingngaghi bân bhârâng, ènyamaè apa?

- a. Sarojâ
- b. Èbhârât
- c. Saloka
- d. Parèbhâsan

B. Jhâjhâl `essè` e titi'-titi' è bâbâ rèya!

1. Tep-kotep cellop artèna _____
2. Ètembhâng salaèn bâḍâ ghuru sowara, bâḍâ ghuru _____
3. Sè ènyamaè sastra Madhurâ iyâ arèya _____
4. Bhângonna sastra madhurâ bâḍâ empa', iyâ arèya _____
5. Sè ènyamaè lalongèt, iiyâ arèya _____
6. Macemman lalongèt bâḍâ sabellâs mèghi, iyâ arèya _____
7. Macemma parèbhâsan èyantarana _____
8. Macemma èbhârât èyantarana _____
9. Sala sèttong ḍâri lalongèt sè anḍi' panebbhus, iya arèya _____
10. Conto ḍâri èbhârât, iyâ arèya _____

C. Jhâjhâl jâwâb pètanya è bâbâ rèya!

1. Apa sè èmaksod parèbhâsan?

2. Apa sè èmaksod lalongèt?

3. Arapa okara neng parèbhâsan ta' kenning obâ?

4. Arapa ma' angó'an potè tolang ètembhâng potè mata?

5. Apa maksoddhâ bellu' abunto' arè'?

6. Orèng rèya kadhuna ta' malolo nyarè dhunnya, tape parlo kèya nyarè èlmo. Parèbhâsanna mara apa?

7. Sabhârâng larang moḍâ patot, sabhârâng moḍâ larang patot, artèna apa?

8. Apa sè èmaksod èbhârât?

9. Apa bhidhâna èbhârât bân parèbhâsan?

10. Apa maksod ðâri oca' abâ' sampayan bân abhâbbhâ abhântèng tolang?

D. Pakon rembhâk sakanca'an!

1. Jhâjhâl ghâbây tembhâng pucung ngangghuy èbhârât!

2. Jhâjhâl ghâbây sí'ir ngangghuy parèbhâsan!

3. Jhâjhâl ghâbây tembhâng kasmaran ngangghuy parèbhâsan!

E. Jhâjhâl sarè oca' papaĐâanna, ca'-oca' è bâbâ rèya!

1. Coma = _____
2. Parlona = _____
3. Ghunana = _____
4. Paggun = _____
5. Mèyara = _____
6. Kabhutowan = _____
7. Akantha = _____
8. Nodhuwâghi = _____
9. Malo = _____
10. Bâtek = _____

Kompetensi Dasar

- 3.4 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks lisan dan tulis berbahasa daerah yang memuat cangkriman/ bhâk-tebbhâghân
- 4.4 Bermain tebak-an dengan cangkriman/ bhâk-tebbhâghân

Rèngkessan

Bhâk-tebbhâghân

Bhâk-tebbhâghân arèya ètebbhâkaghi kalabân moddhâ èkatèla bhârângnga, tapè neng sebbhuddhâna otabâ neng tolèsan bilâ ètolès. Bâriyâ kèya bâdâ sè jâwâbbhâna sala sèttong oca' sè mènangka okara bhâk-tebbhâghâna. Tapè pagghun jâwâbbhâ kadhâng loco, maso' akal tor nyennengngaghi, conto:

- *Ka bârâ' ghâdheb ka tèmor ghâdheb apa?* Jâwâbbhâ: ghâdhebbhung. (ghâdhebbhung, bâdâ bhârângnga)
- *Antarana Bhumè bân Langngè' bâdâ apa?* Jâwâbbhâ: bâdâ bân.
- *É nga'-tengnga'anna pasar bâdâ apa?* Jâwâbbhâ: bâdâ s.
- *Kembhângnga sèrè apa nyamana?* Jâwâbbhâ: apa.

É bâbâ arèya bhâk-tebbhâghân sè èson awujud tembhâng iyâ arèya Tembhâng Pucung, mara tebbhâk!

Malèng lèma' bânnya' èpon

Kaempa maso' roma

Sèttong cèccèr toghu labâng

Malèng klowar orèngnga ota'an dârâ

Okara kasebbhut è attas, okara bhâk-tebbhâghân, mèlana parlo jâwâbhân. Mon tembhâng bhuru ètolès biyasa bânnè kangghuy bhâk-tebbhâghân, tolèsanna mara rèya:

Bâḍâ malèng bânnya'na kalèma. Sè kaempa maso' ka sèttong roma ngèco'a. Sè kasorang aḍântè' è labângnga. Saellana malèng sè kalèma ondhur sè anḍi' roma lajhu ngota ḍârâ.

Tolèsan kasebbhut è attas jârèya anyama tolèsan sastra, pajhât sa-nyatana bhâk-tebbhâghân arèya tamaso' ghâlimpo' sastra lèsan Madhurâ kona. Bhâk-tebbhâghân tamaso' ghâlimpo' sastra Madhurâ acem-macem iyâ arèya, conto:

1. Sè ètolès dhâdddhi okara:
 - a. Asèssè' bânnè jhuko', abhuncong bânnè merrak, artèna, lanas.
 - b. Ana'na co-loncowan, embu'na det-meddet, artèna ghentong ban lessong.
 - c. Orèng raddhin agâmbâk obu' è tengnga tegghâl, artèna jhâghung.
 - d. Nè'-kènè' tao nopè tarompèt, artèna rengngè'.
2. Bhâk-tebbhâghân sè ètolès mara è attas segghut ètebbhâkkaghii ka na'-kana' è bâkto na'-kana' bhuru apol-kompol sakancca'an, bhâk-tebbhâghân pajhât sastra èn-maènan sè masenneng ka atè, conto :
 - a. Bâḍâ bhârâng asèssè' tapè bânnè jhuko'. Abhuncong kantha merrak. Bilâ èkakana lè'erra pas èghelghel, sèssè'na lajhu èsèrsèr sampè' bhersè, mara tebbhâk apa jârèya ?
 - b. Bâḍâ na'-kana' cè' locona sarta bhâlengnger, mon èteggghu' têng-ngentènganna co-loncowan. Dhinèng embu'na èkala' det-meddet malolo, apa jârèya ?
 - c. Anè ongghu bâḍâ orèng raddhin agâmbâk obu' è tengnga tegghâl, orèngnga ta' ghilâ èsemma'è neng-enneng. Sèyang malem agâmbâk malolo. Apa mara?
 - d. Mon orèngnga nè'-kènè', tapè panopèna tarompèt cè' pènterra. Mara tebbhâk?
3. Bhâk-tebbhâghân sè aropa paparèghân, ella ètoro'è artèna otabâ tebbhâghânna, conto:

Ajâm potè nongko' è bubungan. Nasè' potè lèbât è gherrungan.
Buwâ è Kopèdi, bhungkana è Kangèyan. Buwâna paḍi, bhungkana Dhârâmèyan

Bhâk-tebbhâghân sè aropa tembhâng, conto:
Ngoca'a jherruk bhâli,
kolè'na ta' konèng bhiru,
ra-kèra ta' bâriyâ,
kemma soko kemma lè'èr,
bhângon bungkol memper dâ' bhângonna cèthak.
(Jâwâbhân: tembhung otabâ ebbal)

A. Èyatorè jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

- Bhâk-tebbhâghân rèya tamaso' sastra apa?
 - Kona
 - Anyar
 - Con-locon
 - Ra'yat
 - Carèta
 - Dhungngèng
 - Con-locon
 - Sendèlân
- Bhâk-tebbhâghân èkoca'ghi kalabân samar sopajâ arapa?
 - Èconto
 - Ètebbhâk
 - Èkarembhâk
 - Èkaènga'è
- Bhâk-tebbhâghân èlakowaghi orèng dhibâsa otaba na'-kana' nalèka apa?
 - Malem
 - Ghu-lagghu
 - Taḍâ' lakona
 - Malem bulân pornama
- Bhâk-tebbhâghân biayasana aèssè apa?
 - Kakanthen
 - Pètanya
 - Okara soro
 - Okara lako
- Bhâk-tebbhâghân bâḍâ kèya sè aropa apa?
 - Carèta
 - Dhungngèng
 - Con-locon
 - Sendèlân
- Ajâm potè nongko' è bubungan. Nasè' potè lèbât è gherrungan.*
Okara rèya ènyamaè apa?
 - Sendèlân
 - Parèbhâsan
 - Bhâk-tebbhâghân
 - Bhângsalan
- Bâḍâ malèng bânnya'na lèma', ka empa maso' roma, sèttong cèccèr toghu labhâng, malèng kalowar orèngnga ota'an ḍârâ.*
Arèya maso' ka tembhâng apa?
 - Kasmaran
 - Pucung
 - Salongèt
 - Mèjhil
- Bhâk-tebbhâghân biyasa ètolès è ḍimma?
 - Buku pangahârân
 - Rat-soradhân
 - Buku laying
 - Sorat bâsèyat

9. Apa sè èmaksod buku ayang rèya?
- Buku pangajhârân
 - Buku pèyotang
 - Buku carèta
 - Tèmbhâng
10. Okara sè ñimma sè maso' bhâk-tebbâghân?
- Nè'-kènè' tao nyaronèn
 - Sè nè'-kènè' sè tao nyaronèn
 - Sè kènè' sè nyaronèn
 - Nè'-kènè' ella tao nyaronèn
11. Bâḍâ saponapa onḍhâgghâ bhâsa?
- Bâḍâ 2
 - Bâḍâ 3
 - Bâḍâ 4
 - Bâḍâ 5
12. Bhâsa sè palèng têngghi èngghi panèka ponapa?
- Enjâ' iyâ
 - Engghi enten
 - Èngghi bhunten
 - Tengnga'an
13. Sè maso' ḍa' bhâk-tebbhâkghân, iyâ arèya?
- Buwâna è Kopèdi, bhungkana è Kangèan
 - Èngli toneng
 - Pè-sapèyan papa
 - Anḍuri panḍân
14. Asèssè' bânne' jhuko', abhuncong bânne' merrak, apa artèna?
- Nanas
 - Nangka
 - Ḍhurin
 - Pao
15. Arè apa ajâm atellor?
- Arè Ahad
 - Arè Sennèn
 - Arè Salasa
 - Arèmpek
16. Orèng raddhin agâmbâk obu' è tengnga'anna tegghâl, apa artèna?
- Paḍi
 - Arta'oto'
 - Jhâghung
 - Bhâko
17. Ana'na co-loncowân, embu'na dhet-meddhet, apa artèna?
- Lesson so ghentongnga
 - Na'-kana' amaèn ḍhâko
 - Na'-kana' amaèn lajângan
 - Cobik bân ce'-koce'
18. Kembhângnga sèrè apa nyamana?
- Manghâr
 - Malathè
 - Apa
 - Temmo ora'
19. Macemma onḍhâgghâ bhâsa èngghi panèka ponapa?
- Bhâsa èngghi bhunten
 - Bhâsa Tengnga'an
 - Bhâsa engghi enten
 - Bhâsa enjâ'iyâ
20. Ḍimma sè tamaso' jhuko'?
- Jhuko' sapè
- Jhuko' pènḍhâng
- Jhuko' ajâm
- Jhuko' tahu

21. Bhâk-tebbhâghân tamaso' dâ' sastra apa?
 a. Sastra anyar
 b. Sastra Lèsan Madhurâ kona
 c. Sastra kona
 d. Carèta kona
22. Bhâk-tebbhâghân kodhu bâdâ apana?
 a. Soalla
 b. Jâwâbhâna
 c. Monyèna
 d. Sè nyoal
23. *Ana'na co-loncowan, embu'na dhet-meddhet, artèna ...*
 a. Aghâjâ' ana' so embu'.
 b. Lessong so ghentongnga.
 c. Cantèng so kelmo'na.
 d. Apoy so aèng.
24. Bhâk-tebbhâghân è koca' sastra èn-maènan, arapa polana?
 a. Masenneng ka atè
 b. Matapècot ka atè
 c. Panglèpor atè
 d. Maso' ka atè
25. *Ka bârà' aghâdheb, ka tèmor aghâdheb, artèna*
 a. ghâdhebbhung
 b. ghângghu'
 c. ghu-lagghu
 d. ghâligghi
26. *Maso' mètèng, kalowar mètèng. Artèna*
 a. rètèng tètèng
 b. kancètèng
 c. ajhâlân mètèng
 d. cacètèng
27. Jâwâbhân bhâk-tebbhâghân bânnya' sè arapa?
 a. Co-ngoco
 b. Co-loco
 c. Ta' loco
 d. Ta' co-ngoco
28. *Nasè' sakeppel èkarobung ghâlâta, artèna*
 a. dhurin
 b. nangka
 c. salak
 d. apel
29. *Sè ađâ'na nyaronèn, sè èyètèng nabbhu ghenđhâng, sè è buđi negghu' peccot. Artèna*
 a. ajâm arèmpèk
 b. ajâm akongko'
 c. sapè arèndu
 d. sapè ajhâlân
30. *Pangkor, nyangkornyangan, artèna*
 a. orètèng dâpor nyang-kennyangan
 b. parabhut sè dâri tembhâgâ
 c. pakakassa rètèng tanè
 d. arakora bhârâng dâri tembhâgâ

31. Bilâ biyâsana êkalako amaèn bhâk-tebbhâghân?
- È bâkto amaèn
 - È bâkto pangajhârân
 - È bâkto arè ahad
 - È bâkto tellasan
32. È tengnga'anna pasar bâḍâ apa?
- Orèng ajhuwâl jhuko'
 - Bâḍâ horop S
 - Bâḍâ orèng lè-mellè
 - Bâḍâ orèng ajhuwâl jhâmo
33. È yantarana langngè' bân bhumè bâḍâ apa?
- Angèn
 - Ka'-bhungka'an
 - Oca' bân
 - Kapal lèbât
34. *Cèlat bârâ', cèlat tèmor. Artèna*
- mancèlat
 - cèlattong
 - na'-kana' sè segghut amaèn
 - na'-kana' sè sakejjhâ' bâḍâ, sakejjhâ' maèlang
35. *Korbhina tako' ka kèlap, buḍu'na bângal ka kèlap. Artèna*
- obi bâḍâ è ḍâlem tana bân klèntèng bâḍâ neng attas tana
 - orèng bân ana'na mon bâḍâ kèlap
 - orèng sè tako'an
 - na'-kana' amaèn mercon

B. Jhâjhâl jâwâb kalabân bhender!

- Bhâk-tebbhâghân aropa sastra ra'yat sè bâḍâ neng _____
- Asèssè' bânne jhuko', abhuncong bânne _____
- Tembhâng pucung aèssè _____
- Èyantarana bhumè bân langngè' bâḍâ _____
- Ka bârâ' ghâdhep, ka tèmor ghâdhep _____
- È tengnga'anna pasar bâḍâ _____
- Mon ghi' kènè' akalambhi, mon la towa abângkang, _____
- Korbhina tako' ka kèlap', ana'na bângal ka kèlap, _____
- Cèlat bârâ' cèlat tèmor, _____
- Ajâm nongko' è bubungan, _____

C. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya!

1. Mon taḍâ' labâng taḍâ' canḍilâ, orèng bisa lèbât è ḍimma?

2. Malem tèra' bulân, malem tangghâl bârempa?

3. Apa sè èkoca' tè-patèna ajâm?

4. Sè è koca' bâkto pajjhâr rèya bilâ?

5. Sè è maksod ngala' èlmona kento', rèya bâremma?

6. Tangghâl bârempa sè ekoca' panglong pèsan?

7. Beng-rabeng ajâm rèya apa?

8. Apa sè ènyamaè ghubbhâ?

9. Apa sè èmaksod tellasan rama?

10. Sapa sè ngangghit tembhâng pucung sè mamolan?

D. Jhâjhâl aghâbây bhâk-tebbhâghân bânnya'na 10, tolès è bukuna, pas bâcâ neng ađâ'na kellas!

1. _____

Artèna _____

2. _____

Artèna _____

3. _____

Artèna _____

4. _____

Artèna _____

5. _____

Artèna _____

6. _____

Artèna _____

7. _____

Artèna _____

8. _____

Artèna _____

9. _____

Artèna _____

10. _____

Artèna _____

E. Pakon rembhâk sakancan!

1. Jhâjhâl ghâbây tembhâng pucung sè aèssè bhâk-tebbhâghân banya'na 2 paddhâ andhegghân!

2. Jhâjhâl ghâbây okara bhângsalan bân panebbhussâ, bânnya'na 5 mègghi'!

3. Jhâjhâl ghâbây okara kakanthèn sè aghânḍghu' ghuru laghu, bânnya'na 5 mègghi'!

4. Jhâjhâl ghâbây okara kakanthèn sè aghânḍghu' ghuru sastra, bânnya'na 5 mègghi'!

5. Jhâjhâl ghâbây okara kakanthèn sè aghânḍghu' ghuru lumaksito, bânnya'na 5 mègghi'!

6. Jhâjhâl ghâbây okara kakanthèn sè aghânḍghu' ghuru lumaksito, bânnya'na 5 mègghi'!

F. Apa oca' lalabâanna oca' è bâbâ rèya!

1. Molè = _____
2. Tèngghi = _____
3. Bârà' = _____
4. Rammè = _____
5. Bânnya' = _____
6. Raddhin = _____
7. Tebbel = _____
8. Korang = _____
9. Kala = _____
10. Bhâghus = _____

Kompetensi Dasar

- 3.5 Mengetahui, memahami, dan mengidentifikasi teks pidato, bercerita, dan lainnya sesuai dengan kaidah
 4.5 Menulis dan memperagakan teks pidato, bercerita, dan lainnya sesuai dengan kaidah

Rèngkessan**Dhâdhâbuwân**

Apa sè ènyamaè pidato rèya. Pidato iyâ arèya sèttong lalakon aberri' dhâdhâbuwân ka'angghuy orèng laèn sè rabu è sèttong papangghiyân.

Sanyatana pidato arèya èghuna'aghi neng acem-macem kaparlowan. Kaparlowan bhuru aropa'aghi tojjhuwân sè mabâdâ pidato. Dâri jârèya orâng lajhu mantha macemma pidato, akantha pidatona kapala sakola neng upacara Sennènan, 17-san, sè tojjhuwâna aberri' samangat kangghuy ngajhâr dâ para ghuru, bân samangat dâ' para morèd kaangghuy ajâr. Pidato sè macem jârèya biyasa èsebbhut aberri' pangarahan. Bâdâ polè pidato parasmèyan, kellas anyar, perpisahan iyâ arèya pidato, mèt-amèt marghâ ngallè sakola'an. Pidato katowa kellas kaangghuy maḍâpa' pessen. Bâdâ empa' macem pidato sè èpahamè è maghârsarè iyâ arèya; *pidato informatif*, iyâ arèya pidato sè maḍâpa' berta. *Pidato persuasif* iyâ arèya pidato sè ngajhâk orèng kangghuy alalakon. *Pidato rekreatif* iyâ arèya pidato sè tojjhuwâna masenneng orèng sè ngèḍingngaghi. *Pidato aksi*, iyâ arèya pidato sè matapèncot orèng sampè' saroju' dâ' karebbhâ sè apidato.

Struktur pidato

Struktur pidato arèya rot-orotanna ngalakowaghi pidato. Struktur pidato arèya parlo èkataowè bân èpahamè nyopprè pidato sè èpidatowaghiyâ' jhârna' tor na'na' dâ' sakabbhinna orèng neng papangghiyân bhuru. Dhinèng struktur pidato rèya bâdâ lèma' ongrodhân iyâ arèya:

1. Salam pamokka'

Salam pamokka', aropa'aghi salam sè lumbrâ neng Madhurâ. Orèng Madhurâ ella kaonang nganot Aghâma Islam mëlana salam pamokka' neng pidato paḍâ bân mon aberri' salam neng bhân-sabbhân tagheppok è lorong otabâ matamoy salaènna "aghâlânnon" iyâ ngolok salam "Assalamu-alaikum". Mon neng sèmo jârèya bâdâ sè nganot aghâma laèn salaèn Islam, samarèna ngolok salam "Assalamualaikum" lajhu ètoro'è "ngatorè salamet dâ' sadhâjâ pamèyarsa".

2. Okara pamokka'

Sè èmaksod okara pamokka' iyâ arèya, conto: "Para rabu, bapa' sareng èbhu sè paḍâ moljâ."

Bânnè sè samè moljâ, sabâb oca' samè arèya bânnè bhâsa Madhurâ tapè bhâsa Jhâbâ. Oca' paḍâ è bhâsa Madhurâ taḍâ' bhâsana.

3. Èssèna pidato

Èssèna pidato arèya ghumantong dâ' tojjuwâna sè mabâdâ papangghiyân. Ompamana bhâb "perpisahan kellas" tantona sè èkaocap bhâb perpisahan, sabâriyâ saterrossa.

4. Okara panotop

Sè èmaksod okara panotop iyâ arèya conto: "Para rabu, bapa' sareng èbhu sè paḍâ moljâ, namong saka'ḍinto pamator kaulâ sè aropa jhâjhârbâ'ân bhâb pendidikan keluarga saèngghâ bâdâ tor-ator sè korang sorop ta' langkong kaulâ nyo'ona pangabbru sè taḍâ' bâtessa."

Oca' "saèngghâ" neng bânnya' pidato è maghârsarè Madhurâ segghut èghuna'aghi kalabân nyalèn dâri Bahasa Indonesia sè artèna "sehingga" (kantos), sè bâriyâ tantona sala polè bâdâ sè nyebbhuttaghi jhâ' oca' saèngghâ andi' ma'na amaḍu.

5. Salam panotop

Salam panotop, paḍâ bân salam pamokka' iyâ arèya ngolok salam "Assalamu-alaikum". Biyasana samarèna nyebbhut salam "Assalamualaikum" ta' ètoro'è polè ngatorè salamet akadhi salam pamokka'.

Rancangan pidato

Sè èmaksot rancangan pidato, iyâ arèya, gher-ogher otabâ sostonan sè poko' sè èpidatowaghiyâ. Gher-ogher bhuru sabellunna apidatowa kodhu èsoston. Orèng sè apidatowa biyasana na-ngarèna apa'an sè kodhu èsebbhut ka'aḍâ' bân apa sè mosthè èkoca'aghi saterrossa saellana jârèya. Sakabbhinna karèna'an bhuru èsebbhut rancanganna ḍhâḍhâbuwân sè èpidatowaghiyâ.

Sabbhân orèng sè apidatowa ella ngappra'aghi aghâbây rancangan pidato jârèya, conto:

1. Topik

Sè èsebbhut topik iyâ arèya, gher-ogher sè bhâkal èpidatowaghiyâ. Gher-ogher bhuru kodhu akor bân ngen-angen sè bâḍâ neng pèkkèranna. Sè bâriyâ sabâb topik arèya sè bhâkal dhâddhi cer-ancer pidato sè bhâkal è koca'aghiyâ. Opama topik bhâb paratoran sakola'an. Pidato sè èpidatowaghiyâ iyâ arèya malolo bhâb paratoran sakola'an.

Sabelunna kodhu masèghek topik, lajhu nantowaghi bhul-ombhul.

2. Tojjuwân,

Sè èmaksot kalabân "tojjuwân" iyâ arèya topik ghellâ' ètojjuwaghi ḍâ' sapa, opamana pidato bhuru ḍâri katowa kellas 6, ḍâ' ca-kancana iyâ arèya morèd kellas 6.

Aghârâp èssè kodhu tao ḍâ' tojjuwân pidato, saellana lajhu aghârâp bhâb èssè, sè sostonanna aghuna'aghi bhâsa sè kèrana sè ngèḍingaghiyâ bisa paham ka ma'nana.

A. Èyatorè jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

1. Apa sè ènyamaè pidato?
Ḍhâ-ḏhâbuwân maḏâpa' pessen
Ḍhâ-ḏhâbuwân ka orèng bânnya'
Aḏhâ-kandhâ ka orèng bânnya'
Acarèta ka orèng bânnya'
 - a. Nasèhat
 - b. Pangarahan
 - c. Pèssè
 - d. Buku
2. Bâremma cara maḏâpa' kabhâr ka orèng bânnya'?
 - a. Akopa'
 - b. Abherri' salam pamokka'
 - c. Mènta orèng sèrep ta' ènger
 - d. Mèsem
3. Sè èmaksod salam pamokka' rèya apa?
 - a. Salam hormad
 - b. Assalamualaikum
 - c. Akobâ'
 - d. Aghlânnon
4. Mon mare ngolok salam pas lajhu bâremma?
 - a. Akopa'
 - b. Pagghun manjheng
 - c. Abâlâ nyamana
 - d. Abâlâ parlona
5. Kapala sakola segghut apidato abherri' apa?
 - a. Nasèhat
 - b. Pangarahan
 - c. Pèssè
 - d. Buku
6. Kapal sakola apidato sabbhân arè Sennèn bâkto apa?
 - a. Olah raga
 - b. Upacara
 - c. Molodhân
 - d. Isra'mi'raj
7. Pidato abherri' berta è nyamaè pidato apa?
 - a. Pidato persuasif
 - b. Pidato informatif
 - c. Pidato rekreatif
 - d. Pidato aksi
8. Pidato rèya bâḏâ bârempa macem?
 - a. Sèttong macem
 - b. Ḍuwâ' macem
 - c. Tello' macem
 - d. Empa' macem
9. Apa tojjhuwân pidato informatif?
 - a. Matapèncot ka sè ngèḏingngaghi
 - b. Abherri' berta ka sè ngèḏingngaghi

- c. Ngajhâk alalakon ka sè ngèḍingngaghi
d. Masenneng ka sè ngèḍingngaghi
10. Apa tojjhuwân pidato aksi?
Matapèncot ka sè ngèḍingngaghi
Abherri' berta ka sè ngèḍingngaghi
Ngajhâk alalakon ka sè ngèḍingngaghi
Masenneng ka sè ngèḍingngaghi
11. Apa tojjhuwân pidato rekreatif?
a. Matapèncot ka sè ngèḍingngaghi
b. Abherri' berta ka sè ngèḍingngaghi
c. Ngajhâk alalakon ka sè ngèḍingngaghi
d. Masenneng ka sè ngèḍingngaghi
12. Apa tojjhuwân pidato persuasif?
a. Matapèncot ka sè ngèḍingngaghi
b. Abherri' berta ka sè ngèḍingngaghi
c. Ngajhâk alalakon ka sè ngèḍingngaghi
d. Masenneng ka sè ngèḍingngaghi
13. Sè bhâghus apidato kodhu bâremma?
a. Sambî apalegghirân
b. Mancella'
c. Mèsem
d. Kala' parlonâ
14. Apa ghunana pidato informatif?
a. Bisa pènter
b. Ollè sè èkakarep
- c. Ollè berta sè èkâparlo
d. Nambâ pangataowân
15. Apa sè kodhu è kataowè sabellunna apidato?
a. Kodhu tao ḍâ' parlonâ
b. Kodhu mènâ èdhi ka ghuru
c. Kodhu tao ka carana
d. Pokok tao acaca
16. Sabellunna apidato kodhu tao apa?
a. Sapa sè ngèḍingngaghi
b. Sapa sè ngonjhâng
c. Sapa sè noro'
d. Sapa sè ngater
17. Bâremma bhâsa pidato sè èghuna'aghi è perpisahan sakola'an?
a. Bhâsa enjâ' iyâ
b. Bhâsa rasmè
c. Bhâsa ilmiah
d. Bhâsa camporan
18. Apa'an strukturrâ pidato?
a. Salam pamokka' bân salam panotop
b. Okara pamokka' bân okara panotop
c. Èssèna pidato bân salam panotop
d. Salam pamokka', okara pamokka', èssèna pidato, okara panotop bân salam panotop.
19. Apa èssèna okara pamokka' ḍâlem pidato?

- a. Pojhi sokkor dâ' Allah SWT
- b. Pa-nyapa dâ' ka sè bâdâ/rabu
- c. Shalawât sè ètojjuwâghi dâ' Nabi Muhammad SAW
- d. Assalamualaikum

- 20. Bâremma bhâsa sè èguna'aghi mon apidato sè ngèdingngaghi rèng tanè?

 - a. Bhâsa enjâ' iyâ
 - b. Bhâsa engghi enten
 - c. Bhâsa èngghi bhunten
 - d. Bhâsa camporan

Soal kapèng 21-35, maghut dâ' teks/paragraf bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Assalamualaum wârohmatullahi wâbârokatuh.

Sareng ngatorè salamet dâ' saḍhâjâ para rabu.

Bapa', èbhu, haḍirin sè paḍâ moljâh.

Ta' saponapa arè tapongkor kita ngalamè ghrâ'ân ma ta'-arè. Ghi' jhâman kona sabellunna Rèng Maḍhurâ nganot Ghâma Islam èsebhuttaghi bâḍâna Mata'arè otabâ Bulân ghârâ'â marghâ Mata'arè otabâ Bulân ghâpanèka èsoltok Olar Naghâ otabâ Bhuta (raksasa). Marghâ ghâpanèka rèng-orèng lajhu paḍâ kalowar pas mokol ronjhângan sè âsebbhut: aghuttha. Sè sapanèka nyopprè Mata'arè sè è soltok Olar Naghâ otabâ Bhuta ngejjhit lajhu Mata'arè sè èsoltok èpalowa'a polè, nyopprè Mata'arè tèra'a asonar polè.

Ghustè Allah jhughân aparèng èlmo dâ' manossa bhâb Ghrâ'ân ghâpanèka. Orèng ahli Èlmo Falak nyebbhuttaghi jhâ'nalèka Mata'arè ghrâ'â ghâpanèka, Mata'arè, Bulân, sareng Bhumè bâḍâ neng sèttong ghâris loros. Kabâḍâ'ân Bhumè, Bulân sareng Mata'arè sè sapanèka bisa èyolatè neng Gedung Bosscha è Bandung. È Gedung Bosscha ghâpanèka bâḍâ kèker rajâ ka'ang-ghuy naropong èssèna langngè', akadhi Bulân, Bintang, Mata'arè sareng salaènna. Manabi Bulân bâḍâ neng nga'-tengnga'an anta-rana Mata'arè sareng Bhumè, Bulân ngandengngè sonarra Mata'arè ka Bhumè, Neng kennengngan sè ka'andengngan ghâpanèka lajhu ta' narèma sonarra Mata'arè, è kennengan ghâpanèka petteng lajhu ènyamaè Mata'arè ghrâ'â.

Bapa', èbhu, haḍirin sè paḍâ moljâ.

Namong sapanèka tor-ator kaulâ bhâb Ghrâ'âna Mata'arè. Ta' langkong manabi bâḍâ katoppalan kaulâ nyo'ona sapor.

Wassalamualaikum.

21. Paragraf 1 bân 2 è attas tamaso' ðâ'
- salam pamokka'
 - okara pamokka'
 - okara èssè
 - salam panotop
22. Bapa', èbhu, haðirin sè paðâ moljâh. Okara rèya tamaso' ðâ' okara
- pamokka'
 - pangormadhân
 - èssè
 - panyokkor
23. Èssèna pidato bâdâh è
- paragraf 1 bân 8
 - paragraf 2 bân 3
 - paragraf 4 bân 5
 - paragraf 6 bân 7
24. Apa èssèna pidato neng è attas?
- Bâb ghrâ'ân bulân
 - Bâb ghrâ'ân mata'arè
 - Bâb tana ghujur
 - Bâb ojhan bân kèlap
25. Mon ghrâ'ân bulân otabâ ghrâ'ân arè ca'na rèng Madhurâ konana arapa?
- Para' malemma otabâ para' sèyangnga
 - Bâðâ naghâ
 - Bulân otabâ arè èsoltok Bhuta (raksasa).
 - Tanðhâ aghântèya bulân.
26. Oca' èsoltok papaðâнна oca'
- Èkakan
 - Èkaèl
 - Èyontal
 - Èyompa'
27. Apa oca' lalabâнна ðâri oca' sabellunna?
- Samarèna
 - Salastarèna
 - Saellana
 - Jâwâbhân a,b, c, bhender.
28. Bhâsa enja' iyâna ghâpanèka apa?
- Nèka
 - Arèya
 - Jârèya
 - Bânnè
29. Oca' mokol ðâri oca' asal
- pèkol
 - pokol
 - tokol
 - bukkol
30. Paragraf 7 è attas tamaso' ðâ' okara
- pamokka'
 - èssè
 - panotop
 - pangormadhân
31. Oca' *namong*, bhâsa enjâ' iyâna
- tapè
 - ghun
 - cokop
 - mon
32. Oca' *manabi*, bhâsa enjâ' iyâna
- tapè
 - ghun
 - cokop
 - mon

33. Oca' *katoppalan*, bhâsa enjâ' iyâna

- a. kakalèrowan
- b. kakorangan
- c. kasala'an
- d. kalebbhiyân

c. panotop

d. pangormadhân

34. Paragraf 6 è attas tamaso' ðâ' okara

- a. pamokka'
- b. èssè

35. *Wassalamualaikum*

Okara rèya ènyamaè okara

- a. salam pamokka'
- b. salam panotop
- c. pamokka'
- d. panotop

B. Jâwâb titi'-titi' è bâbâ rèya kalabân jhârna'!

- 1. Sè ènyamaè pidato iyâ arèya _____
- 2. Pidato hotib neng shalat jum'at biyâsa èsebbhut _____
- 3. Mon rèng apidato è radio èsebbhut _____
- 4. Macemma pidato bâðâ _____
- 5. Sabellunna apidato kodhu nyapa _____
- 6. Bhâsa sè èghuna'aghi neng pidato è balai dhisa _____
- 7. Sè apidato è balai dhisa iyâ arèya _____
- 8. Sabbhân arè Sennèn kopala sakola apidato è ðimma _____
- 9. Pidato èbukka' bân _____
- 10. Pidato ètotop bân _____

C. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya!

1. Apa sè èmaksod pidato?

2. Jhârbâ'âghi sostonanna pidato?

3. Sebbhutttaghi macemma pidato?

4. Apa sè èmaksod pidato persuasif?

5. Apa sè èmaksod pidato aksi?

6. Apa sè èmaksod pidato informatif?

7. Apa sè èmaksod pidato rekreatif?

8. Jhâjhâl ghâbây okara pamokka' pidato!

9. Jhâjhâl ghâbây okara panotop pidato!

10. Jhâjhâl ghâbây èssèna pidato!

D. Pakon rembhâk sakanca'an!

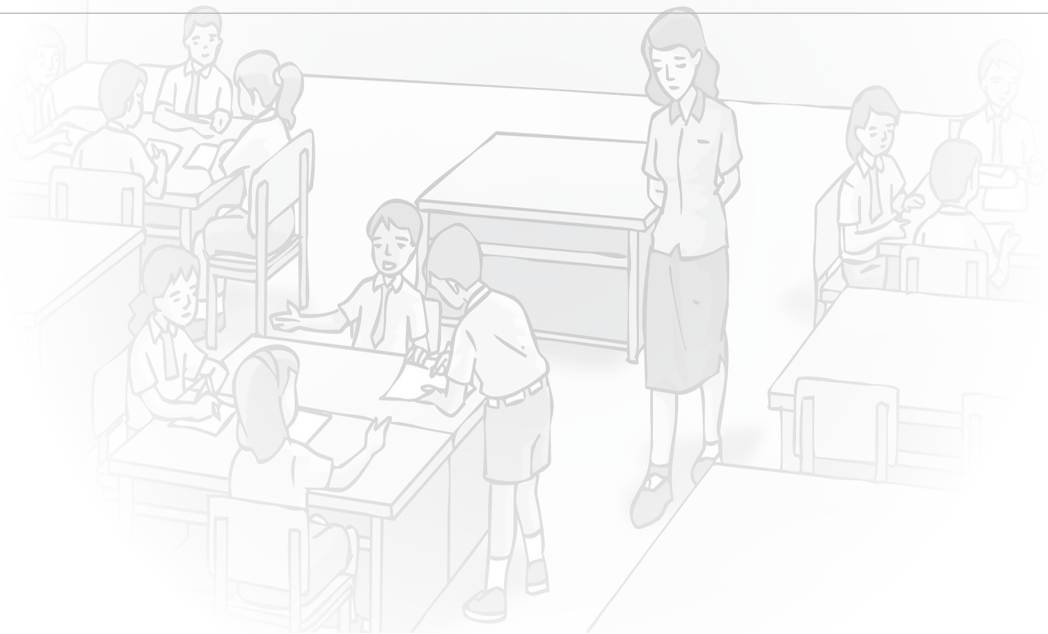
Aghâbây ghalompo' bânnya'na 2-4 na'-kana', aghâbây pidato. Tèmana pèlè sala sèttong è bâbâ rèya:

1. Kabhersèyan kellas
2. Perpisahan kellas 6

3. Ghutong rojhung è kampong

4. Alas jhâ' gher-pogher

Blank lined writing area for student responses.

Membuat Teks Pidato

Kompetensi Dasar

- 3.6 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks pidato, bercerita, dan lainnya sesuai dengan kaidah
4.6 Menulis dan memperagakan teks pidato, bercerita, dan lainnya sesuai dengan kaidah

Rèngkessan

Membuat pidato sesuai dengan rancangan dan struktur yang telah dibuat, berikut rancangan pidato dengan tema ilmiah gerhana.

1. Topik bhâb : Ghârâ'â
2. Bhul-ombhul : Ghârâ'ân Mata'arè / Bulân
3. Salam pamokka' :
Assalamualaikum wârohmatullahi wâbârokatuh sarta ngatorè salamet ðâ' para kanca sè paðâ rabu.
4. Okara pamokka' bân nyebbhuttaghi tojjhuwân pidato:
Para kanca ðâri kellas tello' kantos kellas ennem sè paðâ parjhughâ. Alhamdulillah kita è bâkto samangkèn èparèngè kasempatan aghi-pangghi Insyallah kaulâ sareng para kanca sadhâjâ è ðâlem kabâðâ'ân saè tor sèhat
5. Jhâjhârbâ'ân èssè : Bhâb ghrâ'ân
 - Ghrâ'ân è nalèka rèng Madhurâ ghi' ta' nganot aghâma Islam
 - Ghrâ'ân saampon rèng Madhurâ nganot aghâma Islam
6. Okara Panotop
7. Salam panotop

Hasil penulisan pidato yang sesuai dengan rancangan di atas yaitu sebagai berikut:

Para kanca sadhâjâ.

Assalamualaikum wârohmatullahi wâbârokatuh

Kita panèka para morèd, sadhâjâ ghi'padâ asarè èlmo pangataowan è sakola'an. Para kanca, saèstona èlmo pangataowan panèka mènorot ðhâbuna bhuppa'-bhâbhu' sareng ghuru, talèbât parlo sabâb manossa kaangghuy ajhâlânnaghi kaodî'anna panèka kodhu aghuna'aghi pèkkèran aropa akal. Akal jughân bisa èghuna'agghi kangghuy ibâdâ ðâ' Ghustè Allah. Sè sapanèka amarghâ neng maghârsarè ghi' bâðâ rè-karèna partèngkan bâkto sabelunna rèng Madhurâ nganot ghâma Islam.

Kita ghi' bisa mangghi'i sabâgiyân orèng manabi bâðâ bulân otabâ arè ghrâ'an. Orèng bhuru ghi' parcajâ bilâ bâðâ ghrâ'an arè otabâ bulân. Mongghu rèng-orèng ghâpanèka bâðâna ghrâ'an marghâ bâðâ ma' bhuta otabâ raksasa nyoltok bulân otabâ mata'arè. Mèlana bilâ bâðâ ghrâ'an rèng-orèng lajhu dhuli mokol ju-kajuwân ngangghuy panebbhâ. Bâðâ polè nabbhu ronjhângan sè èsebbhut aghuttha. Sè sapanèka maksotta nyopprè raksasa otabâ ma' bhuta sè nyoltoghâ bulân otabâ mata'arè ma' lajhu burung. Para kanca sadhâjâ ðâri kellas tello' kantos kellas ennem sè kaulâ hormadhi. Saèstona bhâðhân kaulâ namong terro maðâpa'a jhâjhârbâ'an bhâb: gharâ'â mata'arè sè ampon kalampan bâ'âri'. Jhâjhârbâ'an panèka kaulâ narèma ðâri sè moljâ Bâpa' Rahmad, ghuru IPA neng kellas ennem. Mènorot pamangghi kaulâ, bhâb ghâ'ân panèka cè' parlona èpaðâpa' ðâ' ca-kanca sadhâjâ sabâb kantos samangkèn orèng Madhurâ ghi' bâðâ sè apamangghi akadhi pamangghina orèng lowar Madhurâ. Pamangghina orèng Madhurâ bhâb ghâ'ân panèka, koddhu noro' panapa sè ampon èterranggaghi bhâb ghâ'ân sareng Ghustè Allah neng Alqur'an. Sè sapanèka amarghâ sadhâjâ orèng Madhurâ ampon kao-nang coma nganot Ghâma Islam.

Mènorot ðhâbuna Ghustè Allah, ghâ'ân panèka namong kaangghuy nodhuwaghi ka manossa jhâ' kakobâsa'anèpon Ghustè Allah taðâ' sè madhânè. Artè'èpon, Ghustè Allah mampo matèra' sareng mapetteng alam sè ka'ðimma kaulâ sareng ca-kanca sadhâjâ aengghun è bhumè panèka. Manabi ca'èpon Pa' Rahmad sè aðhâsar ðâ' elmo pangataowan, mata'arè ghâ'â sabâb sonarra mata'arè ka'andengngan sareng jâng-bâjânganna bulân kantos sonarra mata'arè ta' terbhâs ka bhumè. Sè sapanèka amarghâ è bâkto ghâpanèka bulân bâðâ è nga'-tengnga'anna mata'arè sareng bhumè neng sèttong ghâris loros. Mèlana è bhumè sè nèngalè mata'arè ghâ'â coma sè aengghun neng ghâris loros ghâpanèka. Akadhi ghâ'ân sè bâ'âri' kalerressan sabâgiyân daèra neng Indonesia bâðâ neng ghâris loros ghâpanèka. Mèlana bâðâ bârgghâ daèra neng Indonesia bâ'âri ta' noro' nèngalè mata'arè ghâ'â.

Para kanca đâri kellas tello' kantos kellas ennem sè kaulâ hormadhi, namong sa'amponna rèng Madhurâ nganot ghâma Islam manabi bâđâ ghrâ'ân ta' mokol ronjhângan polè. Ghustè Allah aparèng pètodhu lèbât pèkkèran èngghi panèka èlmo pangataowan jhâ' saèstona ghrâ'ân panèka bânne polana bâđâ ma' bhuta nyoltoghâ bulân. Ghrâ'ân bulân amarghâ bulân è bâkto ghâpanèka engghunna loros bâđâ èyantarana bhumè sareng mata'arè akadhi ator kaulâ ghellâ' sè sapanèka sabâb sadhâjâ èssèna alam panèka ècèpta sareng Allah Sè Aghung. Sadhâjâ pađâ aghuli ta' meddhet è sèttong kennengngan. Nalèka ennengnga bulân bâđâ è nga'-tengnga'anna mata'arè è bhumè bulân lajhu sabâgiyân ta' nèngalè mata'arè, è bâkto ghâpanèka lajhu ènyamaè arè ghârâ'ân. Manabi bhumè loros bâđâ è nga'-tenga'anna aghâma Islam ngator tor èkalajhu bâđâ ghrâ'ân bulan.

Aghâma Islam jhughân ngator partèngkan ibâdâ manabi nèngalè ghrâ'ân manossa lajhu èpakon asholat sonnat ajâma'ah đuwâ' raka'at, èngghi panèka sè ènyamaè sholat ghrâ'ân.

Jhughân orèng Islam èpakon asholat ajhâma'ah manabi abit tađâ' ojhân kantos ma'asat sombher. Sholat bhuru èsebbhut sholat nyo'on ojhân.

Ghi' đhimèna neng dhisa Aèngmèra è Kacamatan Bâtopotè Kabupatèn Songenep sabellunna bârghâ nganot ghâma Islam ojhung èkalako bilâ ampon nèmor kara. È bâkto ghâpanèka orèng patang rebbhu' aèng, jhughân ompossa đâun sareng èbin obuwâna.

Bârghâ dhisa lajhu mabâđâ rokat kangghuy nyo'on ojhân đâ' dhibâ sè araksa bhumè. Rokât bhuru èbâđâ'aghi neng sèttong kennengngan è dhisa Aèng-mèra, neng dhisa Aèngmèra bâđâ sèttong somor sè sabbhân taon èkoro' èpađâlem bilâ aèngnga ampon asat. Somor neng dhisa Aèngmèra ghâpanèka ènyamaè somor sè Pèngang Cangka, sabab è seddhi'na somor bhuru bâđâ bhungkana pèngang sè acangka. Bilâ sè ngoro' somor ampon lastarè lajhu rèng-orèng bârghâ dhisa Aèngmèra ghâpanèka lajhu nangghâ' Ojhung.

Ojhung panèka addhuwân salang pokol mabi panjhâlin. Bit-abit ojhung ta' namong kangghuy mènta ojhân, jhughân lajhu dhâddhi tatèngghun. Bâkto ghâpanèka èsebbhut nangghâ' ojhung sè namong èkamaèn manabi arokat mènta ojhân tor èmaènnaghi samalem bhentèng tè-ghântè orèng sè abhuwâng. È bâkto samangkèn ritual mènta ojhân kalabân nangghâ' ojhung ghi' pagghun èkalako sanarè ampon anyama "malanggheng buđđhâjâ" ojhung samangkèn èmaènnaghi sareng "patarong" antar dhisa è Kacamatan Bâtopotè, jhughân neng Kacamatan Pasongsongan. Sanarè sapanèka neng permainan ojhung ta' ètantowaghi pasèra sè mennang. Sè sapanèka amarghâ ojhung kantos samangkèn ghi' èyanghep sakral.

A. Èyatorè jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

1. Sabellunna orèng nganut aghâma Islam, apa sè èkalako mon bâḍâ ghrâ'ân?
 - a. Mokol pangpang romana
 - b. Aghuttha
 - c. Mokolè ana'na
 - d. Mokolè èbin obuwâna
2. Apa maksoddhâ aghuttha?
 - a. Mokolè kanḍhâng
 - b. Nabbhu lesson
 - c. Nabbhu ronjhângan
 - d. Nabbhu ghenḍhâng
3. Apa sè ènyamaè ronjhângan?
 - a. Lesson ḍâri kaju lanjhângnga 2 meter
 - b. Ghenḍhâng ḍâri kaju
 - c. Lesson ḍâri bessè
 - d. Èn-maènna na'-kana' kènè'
4. Sabellunna maso' aghâma Islam, arapa ma' orèng aghuttha?
 - a. Orèng binè' rèmbi'â
 - b. Tèra' bulân
 - c. Bulân ghrâ'ân
 - d. Bhu-tabbhuwân
5. Saampon maso' aghama Islam, mon bâḍâ bulân ghrâ'ân pas arapa?
 - a. Atahlil
 - b. Ashalat sonnah ghrâ'ân
 - c. Maca dibâ'
 - d. Mamaca
6. Ashalat sonnah ghrâ'ân kodhu arapa?
 - a. Kadhibi'ân
 - b. Ajhama'ah
 - c. Lakè binè'
 - d. È ḍâlem roma
7. Apa maksod shalat ghrâ'ân?
 - a. Bulân otabâ arè èsoltok ma'bhuta
 - b. Nyokkorè kakobâsa'âna sè Kobâsa Ghustè Allah
 - c. Ma' lè ghrâ'ân lekkas mare
 - d. Nyopprè taḍâ' panyakèt
8. Ca'na orèng ghrâ'ân rèya apa?
 - a. Mènta ojhân
 - b. Bulân otabâ arè gherring
 - c. Bulân otabâ arè pegghel ka manossa
 - d. Bulân otabâ arè èsoltok olar naghâ
9. Ca'na èlmo pangataowan, ghrâ'ân bulân rèya apa?
 - a. Arè ka'aḍḍhengan jâng-bâjângnganna bhumè

- b. Arè ka'adḡhengan jâng-bâjângnganna bulân
- c. Sabâb arè è bâkto malem
- d. Arè ka'adḡhengan jâbânganganna dhibi'
10. Ca'na èlmo pangataowan, ghrâ'ân arè rèya apa?
- a. Arè ka'adḡhengan jâng-bâjângnganna bhumè
- b. Arè ka'adḡhengan jâng-bâjângnganna bulân
- c. Sabâb arè è bâkto malem
- d. Arè ka'adḡhengan jâbânganganna dhibi'
11. Apa artèna nèmor kara?
- a. Nemor coma sakejjhâ'
- b. Nèmor talèbât abit
- c. Nèmor acampor nambhârâ'
- d. Alanjhângan nambhârâ' ḡari nèmor
12. Madhurâ mon nèmor kara, bâremma kabâḡâ'anna?
- a. Sombher karè sakonè' aèngnga
- b. Sombher asat
- c. Sombher bân songay kerrèng
- d. Taḡâ' orèng mandi
13. Arapa mon sombher asat?
- a. Somorra èghili'î aèng
- b. Somorra èkoro' èḡâlemmè
- c. Rèng-orèng lajhu ngallè kennengngan
- d. Bânnya' orèng mate
14. Mon nèmor kara lajhu mènḡa ojhân, apa sè èlakonè orèng?
- a. Nyo'on ḡâ' sè araksa
- b. Mabâḡâ rokat
- c. Mabâḡâ pangajhiyân
- d. Nangghâ' ojhung
15. Mon nèmor kara, aèngnga somor arapa?
- a. Ongrod
- b. Sombherrâ kènè'
- c. Ta' lebbhur
- d. Kerrèng
16. Mamolanna ojhung èmaènnaghi è ḡimma?
- a. È bâbâ Kabupatèn Songennep
- b. È bâbâ Kabupatèn Mekkasana
- c. È bâbâ Kabupatèn Sampang
- d. È bâbâ Kabupatèn Bangkalan
17. Kacamadhân Bato pate, bâḡâ èḡimma?
- a. Kabupatèn Songennep
- b. Kabupatèn Mekkasana
- c. Kabupatèn Sampang
- d. Kabupatèn Bangkalan
18. È Kacamadhân Bato Potè bâḡâ bhungkana pèngang apa?

- a. Pèngang cangka
 - b. Pèngang Nangka
 - c. Pèngang Mroka
 - d. Pèngang langka
19. È jâḍiyâ bâḍâ kèya somor apa?
- a. Sabbhân taon èkoras
 - b. Sabbhân taon èsalameddhi
 - c. Sabbhân taon èḍâlemmè
 - d. Sabbhân taon èsèlènè aèng
20. Sabbhân taon mabâḍâ rètual kaangghuy apa?
- a. Nyalameddhi sombher
 - b. Mènta ojhân ka sè araksa
 - c. Anga-bhunga
 - d. Sokkoran

Soal kapèng 21-30 maghut ḍâ' teks/paragraf bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Tèks pidato èserrat ka'angghuy maghâmpang ḍâ' sè ngastanè. Bâḍâna tèks pidato dhâddhi pandhuman mongghu ḍâ' sè ajhârbâ'âghi. Kalabân pandhuman sè ka ator, èssèna pidato panèka jheggheg tor sorop sareng gher-ogher (*tema*). Mèla ḍâri ghâpanèka, kalabân bâḍâna pidato sè aghuna'aghi tèks otabâ pidato sè ta' aghuna'aghi tèks, andhâddhiyâghi cem-macemma tèks pidato.

Manabi adhâsar sèfat èssèna pidato, teks pidato bâḍâ 6 macem akadhiyâ è bâbâ panèka.

1. Tèks pidato pamokka'na acara
Èngghi panèka tèks pidato singkat kaangghuy mokka' acara otabâ lalampa'an.
2. Tèks pidato *pengarahan*
Èngghi panèka tèks pidato sè èyangghuy ḍâlem papangghiyân kaangghuy mertè orèng laèn.
3. Tèks pidato *sambutan*
Èngghi panèka teks pidato sè èjhârbâ'âghi è ḍâlem sètong kadhâddhiyân otabâ sètong lalampa'an kalabân èbâtessè bâkto.
4. Tèks pidato *peresmian*
Èngghi panèka tèks pidato sè èjhârbâ'âghi sareng orèng sèngaghungè kakobâsa'an kaangghuy arasmiyaghi settong lalampa'an.

5. Tèks pidato *laporan*

Èngghi panèka tèks pidato sè èssèna bhâb laporan.

6. Teks pidato pertanggungjawaban

Èngghi panèka teks pidato sè èssèna maḍâpa' pa-ponapa sè ampon èlampa'aghi.

21. Tèks pidato èserrât kaangghuy apa?

- a. Maghâmpang ḍâ' ka sè ngastanè.
- b. Masenneng ka sè ngèḍingngaghi.
- c. Maghâmpang ka sè maca.
- d. Maghâmpang ka na'-kana' nèro.

22. Bâḍâna pandhuman pidato, èssèna pidato dhâddhi bârâmma?

- a. Jhegjheg sorop bân gher-ogherrâ
- b. Nyaman èkaghâbây
- c. Nyaman nyontona
- d. Rontot bhâsana

23. Tèks pidato singkat kaangghuy mokka' acara otabâ lalampa'an. Arèya è sebbhut pidato

- a. tèks pamokka'na acara
- b. tèks pangarahan
- c. tèks sambutan
- d. tèks parèsmiyan

24. Tèks pidato sè èyangghuy ḍâlem papangghiyân kaangghuy mertè orèng laèn, èsebbhut pidato

- a. tèks pamokka'na acara
- b. tèks pangarahan
- c. tèks sambutan
- d. tèks parèsmiyan

25. Tèks pidato sè èjhârbâ'âghi è ḍâlem sèttong kadhâddhiyân otabâ sèttong lalampa'an kalabân èbâtessè bâkto, èsebbhut pidato

- a. tèks pamokka'na acara
- b. tèks pangarahan
- c. tèks sambutan
- d. tèks parèsmiyan

26. Tèks pidato sè èjhârbâ'âghi sareng orèng sèngaghungè kakobâsa'an kaangghuy arasmiyaghi settong lalampa'an, èsebbhut pidato

- a. tèks pamokka'na acara
- b. tèks pangarahan
- c. tèks sambutan
- d. tèks parèsmiyan

27. Tèks pidato sè èssèna bhâb laporan, èsebbhut tèks pidato

- a. laporan
- b. partangghung jâwâbhân
- c. sambutan
- d. parèsmiyan

28. Tèks pidato sè èssèna maḍâpa' pan-saponapan sè ampon èlampa'aghi, èsebbhut teks pidato
- laporan
 - partangghung jâwâbhân
 - sambutan
 - parèsmiyan
29. Pidato sè segghut èlampa'aghi kopala sakola'an sabbhân arè Sennèn, èsebbhut tèks pidato
- laporan
 - partangghung jâwâbhân
 - sambutan
 - parèsmiyan
30. Conto pidatona Bapak Presiden Jokowi mon mokka' kennengngan anyar, èsebbhut pidato
- tèks laporan
 - tèks partangghung jâwâbhân
 - tèks sambutan
 - tèks parèsmiyan
31. Sabellunna apidato kodhu masanat rancangan pidato, sala sèttongnga ponapa?
- Sè mèyarsa
 - Kalambhina
 - Topik pidato
 - Sowarana
32. Salastarèna salam pamokka' ètorrosaghi ponapa?
- Èssèna pidato
 - Okara pamokka'
 - Okara panotop
 - Salam panotop
33. Saka'ḍinto bisaos pidato ḍâri bhâdhân kaulâ, manabi bâḍâ sala pamator, nyo'onna sapura. Okara panèka tamaso' ḍâ ponapa?
- Salam pamokka'
 - Èssèna pidato
 - Okara pamokka'
 - Okara panotop
34. Sabellunna molaè apidato kodhu ponapa?
- Ngatorè onèng nyamana sampèyan
 - Aparèng salam
 - Onèng ḍâ' ma-nyamana sè mèrengngaghiyâ pidatona sampèyan
 - Ngatorè onèng strukturra pidato ḍâ' sadhâjâ sè bhâḍhi mèrengngaghiyâ pidatona sampèyan
35. Tojjhuwân pidato persuasif, èngghi panèka?
- Aparèng Informasi
 - Aparèng baburughân
 - Aparèng pètanya
 - Ngajhâk kaangghuy ngalakonè sèttong kalakowan

B. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân bhender!

1. Apa sè èmaksod pidato?

2. Sebbhuttaghi macemma pidato!

3. Sebbhuttaghi strukturrâ pidato!

4. Apa bhidhâna pidato informatif bân pidato aksi?

5. Apa bhidhâna pidato rekreatif bân pidato persuasif?

6. Apa sè èmaksod ojhung?

7. Apa sè èmaksod rokat dhisa?

8. Apa sè èmaksod rokat tasè'?

9. Apa sè èmaksod somor tanto?

10. Apa sè èmaksod pandhâbâ/mandhâbâ ana'?

C. Jhâjhâl rembhâk sakanca'an!

1. Jhâjhâl ghâbây okara pamokka' pidato sè tèmana perpisahan kellas 6!

2. Jhâjhâl ghâbây èssèna pidato sè tèmana perpisahan kellas 6!

3. Jhâjhâl ghâbây okara panotop pidato sè tèmana perpisahan kellas 6!

4. Jhâjhâl ghâbây pidato sè tèmana "Maulid Nabi Muhammad SAW"!

5. Pidato no.4 jhâjhâl birjhi' mènorot strukturrâ!

D. Jhâjhâl bherri' tanđhâ (B) mon bhender, tanđhâ (S) mon sala!

1. Pidato biyasana aghuna'aghi bhâsa lèsan. (.....)
2. Nangèng bâđâ jhughân sè èlampa'aghi kalabân aghuna'aghi tèks. (.....)
3. Sè Moljâ Bapak Kopala sakola. Arèya tamaso' đâ' okara panotop. (.....)
4. Okara pojhi sokkor đâ' ka Sè Kobâsa Sè Morbhâ Jhâghât, tamaso' okara pamokka'. (.....)
5. Wassalamu'alaikum, tamaso' okara salam pamokka'. (.....)
6. Apidato kodhu aghuna'aghi ca'-oca' sè sorop tor teppa' akor bân kabâđâ'ân bân sapa sè ngèđingngahi. (.....)
7. Pidato kodhu aghuna'aghi bhâsa sè akor bân kabâđâ'ân bân sapa sè ngèđingngahi. (.....)
8. Biyasana pidato ngangghuy onđhâgghâ bhâsa èngghi bhunten, engghi enten, enjâ' iyâ. (.....)
9. Sopajâ èssèna pidato èkaonèngè, kodhu tolès. (.....)
10. Pidato sè lerres kodhu noro'aghi đâ' strukturrâ pidato. (.....)

